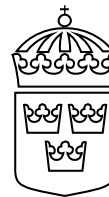

Regeringens proposition

2021/22:123

Validering för kompetensförsörjning och livslångt lärande

Prop.
2021/22:123

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 17 februari 2022

Morgan Johansson

Anna Ekström
(Utbildningsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen lämnar i propositionen förslag som syftar till att validering inom kommunal vuxenutbildning (komvux) i högre grad ska tillgodose de behov som finns på arbetsmarknaden och hos enskilda. Med förbättrad validering ökar möjligheterna att tillvarata det kunnande som individen tidigare har förvärvat. Detta bidrar till en effektivare kompetensförsörjning, en snabbare etablering på arbetsmarknaden och ökade möjligheter till omställning under arbetslivet.

Förslagen är att det

- införs en skyldighet för hemkommunen att se till att den som vill få sitt kunnande kartlagt inför utbildning eller prövning inom komvux erbjuds en inledande kartläggning
- införs en skyldighet för huvudmannen för komvux att se till att en elev som behöver validering erbjuds det
- förtydligas vad som avses med validering
- förtydligas vad som krävs i fråga om dokumentation efter en validering
- ges ett brett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om validering av en persons kunnande.

I propositionen lämnas förslag till de lagändringar som behövs. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagtext	4
2.1	Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	4
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2015:478) med bemyndigande att meddela föreskrifter om avgift för ansökan om att få beslut som avser kvalifikationer för livslångt lärande	6
3	Ärendet och dess beredning	7
4	Validering – problem och referensramar	7
4.1	Validering används i för liten utsträckning	7
4.2	Utgångspunkter vid validering	9
5	Hemkommunen ska vara skyldig att erbjuda en inledande kartläggning	11
6	Huvudmannen ska vara skyldig att erbjuda validering	17
7	Det behövs en tydligare beskrivning av vad som avses med validering	24
8	Resultatet av en validering ska kunna erkännas genom betyg eller intyg	30
9	Det behövs ett bemyndigande att meddela föreskrifter om validering även utanför kommunal vuxenutbildning	33
10	Ikraftträdande	35
11	Konsekvenser	35
12	Författningskommentar	40
12.1	Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)	40
12.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:478) med bemyndigande att meddela föreskrifter om avgift för ansökan om att få beslut som avser kvalifikationer för livslångt lärande	43
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Validering – för kompetensförsörjning och livslångt lärande (SOU 2019:69)	44
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag i relevanta delar	52
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	57
Bilaga 4	Lagrådets yttrande	59
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 februari 2022	60

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2021/22:123

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2015:478) med bemyndigande att meddela föreskrifter om avgift för ansökan om att få beslut som avser kvalifikationer för livslångt lärande.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 20 kap. 42–44 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 20 kap. 7 a §, och närmast före 20 kap. 7 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 kap.

Inledande kartläggning

7 a §

Hemkommunen är skyldig att se till att den som vill få sitt kunnande kartlagt inför utbildning eller prövning inom kommunal vuxenutbildning erbjuds en inledande kartläggning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om den inledande kartläggningen.

42 §¹

En elev i kommunal vuxenutbildning kan få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Med validering avses en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering och dokumentation samt ett erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

Rektorn ska verka för att valideringen sker i enlighet med lag och andra författningar.

Huvudmannen är skyldig att se till att en elev erbjuds validering, om eleven behöver det och valideringen görs inom ramen för en eller flera kurser eller nivåer som bekostas av elevens hemkommun. Med validering avses en strukturerad process som innehåller en fördjupad kartläggning och en bedömning som syftar till ett erkännande av en persons kunnande oberoende av hur det förvärvats.

Rektorn ska verka för att valideringen görs i enlighet med lag och andra författningar.

¹ Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom 2015:482.

I lagen (2015:478) med bemyndiganden att meddela föreskrifter om validering och om avgift för ansökan som avser kvalifikationer för livslångt lärande finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om validering av en persons kunnande.

43 §²

Den som får sina kunskaper och sin kompetens bedömda vid en validering ska ha möjlighet att få dessa dokumenterade skriftligt. Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även en slutförd validering.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om validering.

Den som har genomgått en validering enligt 42 § ska ha möjlighet att få resultatet erkänt genom betyg. Betyg efter en validering ska sättas genom prövning.

Lydelse enligt prop. 2021/22:36

Föreslagen lydelse

44 §³

Den som genomgått en kurs i kommunal vuxenutbildning och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg. Detsamma gäller den som har genomgått utbildning på en eller flera nivåer i ett ämne.

Den som har genomgått en kurs i kommunal vuxenutbildning och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg. Detsamma gäller den som har genomgått utbildning på en eller flera nivåer i ett ämne eller en validering enligt 42 § och vill få resultatet dokumenterat på annat sätt än genom betyg.

Huvudmannen ansvarar för att eleverna informeras om möjligheten att få ett intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att intyg alltid ska utfärdas efter vissa kurser, vissa ämnen eller viss utbildning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

² Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom 2015:482.

³ Senaste lydelse 2022:000.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:478) med bemyndigande att meddela föreskrifter om avgift för ansökan om att få beslut som avser kvalifikationer för livslångt lärande

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2015:478) med bemyndigande att meddela föreskrifter om avgift för ansökan om att få beslut som avser kvalifikationer för livslångt lärande

dels att nuvarande 1 § ska betecknas 2 §,

dels att rubriken till lagen ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 1 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Lag med *bemyndigande* att meddela föreskrifter om avgift för ansökan om att få beslut som avser kvalifikationer för livslångt lärande

Föreslagen lydelse

Lag med *bemyndiganden* att meddela föreskrifter om *validering och om avgift* för ansökan som avser kvalifikationer för livslångt lärande

1 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om validering av en persons kunnande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

Regeringen beslutade den 19 november 2015 att ge en kommitté i form av en nationell delegation i uppdrag att följa, stödja och driva på ett samordnat utvecklingsarbete inom valideringsområdet på den nationella och regionala nivån (dir. 2015:120). Delegationen antog namnet Valideringsdelegationen 2015–2019. Den 30 augusti 2018 fick delegationen i uppdrag att också bl.a. föreslå en övergripande definition av validering (dir. 2018:101).

Delegationen överlämnade den 8 mars 2017 delbetänkandet En nationell strategi för validering (SOU 2017:18). Den 10 april 2018 överlämnade delegationen delbetänkandet Validering i högskolan – för tillgodoräkande och livslångt lärande (SOU 2018:29).

I januari 2020 överlämnade delegationen slutbetänkandet Validering – för kompetensförsörjning och livslångt lärande (SOU 2019:69). En sammanfattning av slutbetänkandet finns i *bilaga 1* och slutbetänkandets lagförslag i relevanta delar finns i *bilaga 2*. Slutbetänkandet har remissbehandlats och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Utbildningsdepartementet (U2020/00129). I propositionen behandlas delegationens förslag till lag om ändring i skollagen i slutbetänkandet.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 20 januari 2022 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslag som är likalydande med lagförslagen i denna proposition. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 4*. Lagrådet har lämnat förslagen utan erinran.

4 Validering – problem och referensramar

4.1 Validering används i för liten utsträckning

En föränderlig arbetsmarknad kräver möjligheter till omställning

Det sker en kontinuerlig strukturomvandling på arbetsmarknaden, bl.a. till följd av klimatomställningen, en ökad digitalisering och automatisering i arbetslivet. Detta ställer nya och högre krav på arbetskraftens kompetenser. För att tillgodose arbetstagarnas behov av kvalifikationer så att de kan ställa om till ett nytt yrke eller till en ny nivå inom det yrke de redan har behöver det finnas en god tillgång till utbildning, kompetensutveckling och validering. Många individer är dock arbetslösa trots flera år med stark efterfrågan på arbetskraft, framför allt gäller det unga, personer med funktionsnedsättning, utrikes födda och långtidsarbetslösa. Detta förklaras bl.a. av diskrepansen mellan vad arbetsgivarna efterfrågar och de arbetslösas kompetenser. Det råder brist på efterfrågad arbetskraft inom många sektorer, bl.a. inom industrin till följd av klimatomställningen. Behovet av personal inom offentlig verksamhet som utbildning, vård och omsorg är enligt Arbetsförmedlingens analys Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2020

Prop. 2021/22:123 – Utvecklingen på arbetsmarknaden 2020–2022 (2020:12) fortsatt stort, samtidigt som den fortsatta digitaliseringen skapar behov av kompetenser inom teknik, data och it.

För att arbetsmarknaden ska fungera så bra som möjligt behöver lärande som sker utanför formell utbildning synliggöras och erkännas. Tillgång till kompetensutveckling och validering kan bidra till att de som har yrkeskunskaper men saknar arbete får möjlighet att komma in på arbetsmarknaden. Att yrkesverksammas kompetens synliggörs och intygas på ett formaliserat sätt kan främja rörligheten på arbetsmarknaden och ge en bättre matchning av kompetens mot olika yrken. Validering som verktyg för att kartlägga och bekräfta kompetens förbättrar förutsättningarna för både strategisk kompetensförsörjning och karriärutveckling. Validering inom kommunal vuxenutbildning (komvux) bör i högre grad än i dag bidra till att arbetslivets behov av kompetens tillgodoses. Verksamheten bör bättre möta vuxnas behov av att det kunnande som de tidigare har förvärvat valideras. Med kunnande avses i det här sammanhanget resultat av lärande i form av kunskaper, färdigheter, ansvar och självständighet.

Validering är ett viktigt verktyg också utanför arbetsmarknaden, t.ex. för att individen ska bli behörig till fortsatta studier eller annars få sin kompetens bekräftad.

Det finns problem med systemet för validering inom komvux

Utgångspunkten för utbildningen av en enskild elev inom komvux ska vara elevens behov och förutsättningar (20 kap. 2 § skollagen). Det innebär att utbildningen ska erbjudas individanpassat och flexibelt. För att kommunerna ska kunna individanpassa utbildningen och möta elever med olika bakgrund och erfarenheter är det av vikt att de använder sig av validering. Behovet av validering kan framkomma när en utbildning startat och det visar sig att individen redan har kunskaper inom det område som utbildningen rör. Behovet kan också framkomma vid studie- och yrkesvägledningen då en individuell studieplan ska tas fram. Statens skolinspektion har dock konstaterat att många individuella studieplaner är av låg kvalitet och kan sakna flera viktiga uppgifter, t.ex. om elevens mål med utbildningen och tidigare studie- och yrkeserfarenhet (Kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå – Granskning av huvudmäns och rektorers arbete för flexibilitet och individanpassning, Skolinspektionen 2019). Liknande bilder har framkommit i Skolinspektionens tidigare granskningar.

Skolinspektionen har också i en granskning av kvaliteten i huvudmännens uppföljning och kontroll av yrkesinriktad komvux på entreprenad granskat arbetet med validering. Granskningen visar bl.a. att en övervägande majoritet av huvudmännen inte följer upp i vilken utsträckning eller med vilken kvalitet validering genomförs. Därmed finns risk för att elevens möjlighet till en kvalitetsssäkrad validering sätts ur spel. Det kan i sin tur innebära att utbildningstiden för elever blir onödigt lång. Ur ett arbetsmarknadsperspektiv kan det betyda att tillgång till arbetskraft inte frigörs enligt lagstiftarens intentioner. Enligt granskningen genomfördes validering av yrkeserfarenhet knappast alls inom andra områden än vårdområdet (Yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning på entreprenad – Huvudmännens uppföljning av kvalitet, Skolinspektionen 2019).

Det kan alltså konstateras att valideringen inom komvux inte är likvärdig och att den inte alltid bidrar till att eleverna snabbt kan få rätt utbildning på rätt nivå. Det finns också bestämmelser om validering i andra regelverk än det som gäller för komvux och terminologin är olika i olika verksamheter, vilket kan bidra till svårigheter att förstå vad en validering kan innebära. Validering genomförs inom yrkeshögskolan, på universitet och högskolor, av andra utförare inom olika utbildningar och av branschorganisationer. Validering är även ett särskilt arbetsmarknadspolitiskt program. Även om validering också i fortsättningen kommer att genomföras av olika aktörer med stöd av olika regelverk behöver förståelsen och likvärdigheten inom området bli bättre.

Förhållandevis få valideringar genomförs inom komvux. Enligt delegationen var det 2017 bara 0,6 procent av eleverna i komvux som genomgick validering, även om statistiken vad avser validering är osäker. Motsvarande siffra i länder där det finns en skyldighet att erbjuda validering är betydligt högre, detta gäller t.ex. våra nordiska grannländer. Exempelvis har enligt delegationen mellan 23 och 29 procent av eleverna inom gymnasial vuxenutbildning över 25 år i Norge genomgått validering sedan 2010 (könsuppdelad statistik finns inte tillgänglig). I Danmark anger 88 procent av utbildningsanordnarna inom yrkesutbildning på gymnasial nivå att de genomför validering. I såväl Norge som Finland finns en rätt till validering inom utbildningsväsendet och i Danmark finns en skyldighet för utbildningsanordnare i samtliga utbildningsformer att erbjuda validering.

På EU-nivå finns rekommendationer om validering och kvalifikationer för livslångt lärande som syftar till att underlätta rörligheten inom EU och ta till vara den kompetens som en person utvecklat i olika sammanhang. En redogörelse för rekommendationerna lämnas nedan.

4.2 Utgångspunkter vid validering

Rådets rekommendation om validering av icke-formellt och informellt lärande är en utgångspunkt vid validering

Europeiska unionens råd antog den 20 december 2012 rekommendationen om validering av icke-formellt och informellt lärande (2012/C 398/01). Inom EU ses validering som ett centralt verktyg för att stärka människors möjligheter till ett livslångt lärande och deras ställning på arbetsmarknaden. Enligt rekommendationen bör EU:s medlemsstater i enlighet med nationella omständigheter och särdrag inrätta arrangemang för validering av icke-formellt och informellt lärande i syfte att ge enskilda möjlighet att bevisa vad de lärt sig utanför den formella utbildningen och att utnyttja detta för sina karriärer och sitt framtida lärande. Arrangemangen ska göra det möjligt för enskilda att få kunskap, färdigheter och kompetens som förvärvats via icke-formellt och informellt lärande validerade och att erhålla en fullständig eller partiell kvalifikation på grundval av det validerade lärandet. Validering definieras i rekommendationen som en process där ett behörigt organ bekräftar att en person har uppnått läranderesultat som mätts mot en relevant standard och som består av följande fyra etapper:

1. Identifiering, under ett samtal, av individens särskilda erfarenheter.

2. Dokumentation för att synliggöra individens erfarenheter.
3. Formell bedömning av dessa erfarenheter.
4. Certifiering av resultaten av bedömningen som kan leda till en full eller partiell kvalifikation.

I rekommendationen anges också ett antal principer som kan tillämpas när så är lämpligt, med beaktande av nationella, regionala eller lokala samt sektorsspecifika behov och särdrag. Detta innebär bl.a. att valideringsarrangemangen bör kopplas till de nationella referensramarna för kvalifikationer och överensstämma med den europeiska referensramen för kvalifikationer. Enskilda och organisationer bör också ha tillgång till information och vägledning om möjligheter till validering.

Rådets rekommendation om den europeiska referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande

Våren 2008 antog Europaparlamentet och rådet en rekommendation om en europeisk referensram för kvalifikationer för livslångt lärande (EUT C 111, 6.5.2008). Den följdes av rådets rekommendation av den 22 maj 2017 om den europeiska referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande och om upphävande av Europaparlamentets och rådets rekommendation av den 23 april 2008 om en europeisk referensram för kvalifikationer för livslångt lärande (2017/C 189/03). Den europeiska referensramen brukar förkortas EQF.

Syftet med EQF är att göra människors kvalifikationer tydligare och lättare att jämföra och överföra. Den är avsedd att användas som en referens för nationella referensramar eller system för kvalifikationer för jämförelse mellan alla kvalifikationstyper och kvalifikationsnivåer i EU. En kvalifikation definieras i rekommendationen som ett formellt resultat av en bedömnings- och valideringsprocess varigenom en behörig myndighet fastställer att en person har uppnått resultat av lärande enligt en viss standard. Kvalifikationer kan vara betyg, examina och andra utbildningsbevis av olika slag. I rekommendationen anges också att den syftar till att stödja validering av läranderesultat som uppnåtts i olika sammanhang samt att de nationella referensramarna för kvalifikationer är kopplade till systemen för validering av icke-formellt och informellt lärande.

EQF har åtta nivåer. För varje nivå beskrivs det resultat av lärande i form av kunskap, färdigheter och ansvar och självständighet som krävs för kvalifikationerna på den nivån i varje kvalifikationssystem. Med EQF introducerades en gemensam princip för hur kvalifikationer ska utformas. De kriterier som ska vara uppfyllda för att en individ ska kunna få en viss kvalifikation ska definieras i termer av resultat av lärande, i stället för exempelvis utifrån längden på en utbildning. Det gör att individen kan få en kvalifikation genom såväl formell utbildning som genom validering av kunnande som förvärvats i arbetslivet eller på annat sätt. Kvalifikationen ska alltså vara frikopplad från lärandevägen.

Sveriges nationella referensram för kvalifikationer för livslångt lärande

Sveriges nationella referensram för kvalifikationer för livslångt lärande (SeQF) infördes 2015 genom bl.a. förordningen (2015:545) om referensram för kvalifikationer för livslångt lärande. Det är viktigt att referensra-

men samverkar med systemet för validering. Syftet med referensramen är att underlätta jämförelser nationellt och internationellt av vilka nivåer sådana kvalifikationer motsvarar i fråga om kunskaper, färdigheter och kompetenser för att därigenom främja livslångt lärande och förbättra anställningsbarhet, rörlighet och social integration för arbetstagare och studerande inom EU. Med en kvalifikation avses i förordningen ett dokumenterat resultat av lärande i form av kunskaper, färdigheter och kompetenser (1 och 2 §§). Referensramen, som består av åtta nivåer, är utformad så att den kan omfatta olika typer av kvalifikationer, från såväl det formella utbildningssystemet och icke-formella utbildningar som arbetslivet. En kvalifikation ska anses motsvara den nivå i referensramen som bäst överensstämmer med de kunskaper, färdigheter och kompetenser som kvalifikationen representerar (3 § förordningen). Kvalifikationer vars resultat av lärande är författningsreglerat, dvs. vissa slutbetyg, andra betyg, intyg och examina från utbildningar inom det formella utbildningssystemet, anges i en bilaga till förordningen och är därigenom nivåplacerade genom regeringsbeslut. Den som utfärdar en kvalifikation utanför det formella utbildningssystemet kan ansöka om att få ett beslut om vilken nivå kvalifikationen motsvarar i referensramen (4 § förordningen). Om en kvalifikation är nivåplacerad blir det enklare för enskilda personer, arbetsgivare och utbildningsanordnare att förstå och värdera vilken kompetens som kvalifikationen motsvarar.

Om den nationella referensramen på ett effektivt sätt samverkar med systemet för validering av tidigare lärande, kan överföringen av meriter mellan olika system underlättas och stimuleras.

5 Hemkommunen ska vara skyldig att erbjuda en inledande kartläggning

Regeringens förslag: Hemkommunen ska enligt skollagen vara skyldig att se till att den som vill få sitt kunnande kartlagt inför utbildning eller prövning inom kommunal vuxenutbildning erbjuds en inledande kartläggning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om den inledande kartläggningen.

Delegationens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I stället för kunnande använder delegationen kunskaper och kompetens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inte något att invända mot det, däribland *Statens skolverk, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Linköpings universitet, Länsstyrelsen i Stockholms län, Jönköpings och Robertsfors kommuner, Region Skåne, Region Stockholm, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Sveriges Skolledarförbund, Lärarnas Riksförbund, Föreningen Industriarbetstgivarna, Komvux- och valideringssakkunniga i Skåne, Landsorga-
nisationen i Sverige (LO), Omställningsfonden och Svenskt Näringsliv.*

Några instanser, bl.a. *Svenskt Näringsliv* och *Föreningen Industrierbetsgivarna*, framhåller att vägledning genom en inledande kartläggning av kunskaper och kompetens ger en bra grund för nästa steg, som kan vara prövning, validering, utbildning etc. I likhet med flera branschorganisationer understryker även Svenskt Näringsliv att en inledande kartläggning är särskilt viktig för redan yrkesverksamma som vill studera för att få en formell examen, eftersom kartläggningen kan ge dem en bild av vilken tidsåtgång som utbildningen kan innebära. *SKR* anger att för att kunna erbjuda elever en individanpassad utbildning är det en förutsättning att få kännedom om vad de redan kan. Enligt organisationen är den föreslagna bestämmelsen ett förtydligande av uppgifter som redan åvilar kommunerna. *Malmö universitet* framhåller att vid en inledande kartläggning utgår man från den enskildes behov och förutsättningar och lägger grunden för en lyckad valideringsprocess. Kommunernas möjligheter att hålla en samsmellan likvärdig nivå på den inledande kartläggningen kan dock enligt universitetet vara en utmaning.

Några remissinstanser, bl.a. *Robertsfors kommun*, anser att en struktur för regional samverkan behöver säkerställas.

Komvux- och valideringssakkunniga i Skåne anser att en inledande kartläggning ger eleven insikt och en bättre underbyggd individuell studieplan, men framför också att Skolverket bör tydliggöra hur den inledande kartläggningen kan synliggöras i studieplanerna.

Göteborgs kommun anger att studie- och yrkesvägledning i betänkandet omnämns som fördjupad kartläggning och anser att denna nya tyngd på studie- och yrkesvägledning kan tydliggöras. *Lärarnas Riksförbund* understryker att studie- och yrkesvägledare behöver få rätt förutsättningar för att kunna genomföra kartläggningen.

Stockholms kommun och *Riksförbundet Vuxenutbildning i Samverkan (VIS)* ser ett behov av att tydliggöra hur långtgående kommunens skyldighet att erbjuda inledande kartläggning och individens rättigheter är. *Skolverket* anser att det bör anges vad en inledande kartläggning syftar till samt att det är vid en studie- och yrkesvägledningssituation den ska genomföras. *Statens skolinspektion* anger att det närmare bör tydliggöras vem som har rätt till den kartläggning som hemkommunen blir skyldig att erbjuda. Det är enligt myndigheten otydligt om den föreslagna bestämmelsen kräver att en person har sökt en utbildning eller uppgett att han eller hon vill genomgå en prövning. Myndigheten anger också att det är centralt att de praktiska utmaningar som förslaget innebär beaktas.

Flera remissinstanser påpekar att förslaget innebär en ökad kostnad för kommunerna, bl.a. för kompetensutveckling. Dessa synpunkter behandlas i avsnitt 11.

Skälen för regeringens förslag

Den inledande kartläggningen är viktig för att individer ska kunna göra medvetna val

Vägledningsinsatser för elever och presumtiva elever fyller en viktig funktion, bl.a. för att eleverna ska ges reella möjligheter att utöva inflytande över utbildningen och ta ansvar för sina studieresultat. Eleverna i komvux ska enligt skollagen ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksam-

het kan tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning (2 kap. 29 §). Hemkommunen är vidare skyldig att se till att den som avser att påbörja kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå eller kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) erbjuds studie- och yrkesvägledning (20 kap. 10 a och 30 §§).

Hemkommunen ansvarar också för att det upprättas en individuell studieplan för varje elev inom komvux. Planen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål och planerad omfattning av studierna (20 kap. 8 §). Den individuella studieplanen ska utarbetas i samverkan med eleven och i samband med detta ska eleven erbjudas studie- och yrkesvägledning. I vägledningen ska det ingå information om möjligheter till fortsatta studier, arbetslivets kompetens- och rekryteringsbehov samt studieekonomiska förutsättningar. Planen ska upprättas i nära anslutning till antagningen och ska vid behov revideras, se 2 kap. 16 § förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning.

Som flera remissinstanser framhåller är det av stor vikt att en inledande kartläggning av individens kunskaper och kompetens genomförs innan individen genomgår en validering eller påbörjar en annan utbildning inom komvux eller genomgår prövning i komvux. Det kan annars vara svårt att leva upp till skollagens regel att utgångspunkten för utbildningen av en enskild elev ska vara elevens behov och förutsättningar (20 kap. 2 §). Det är dock inte alltid som en individuell studieplan tydliggör elevens tidigare förvärvade kunskaper och kompetenser. *Skolinspektionen* bedömer i sitt remissvar att en inledande kartläggning är en förutsättning för hemkommunens ansvar att upprätta en individuell studieplan av hög kvalitet och erbjuda individanpassad studie- och yrkesvägledning. Den inledande kartläggningen är enligt myndigheten därmed också en central förutsättning för arbetet med validering.

En inledande kartläggning inom komvux kan göra det möjligt för den enskilde att överblicka sitt tidigare förvärvade kunnande inför vägvalet att börja studera. Med kunnande avses i detta sammanhang resultat av lärande i form av kunskaper, färdigheter, ansvar och självständighet. Vid kartläggningstillfället kan personen också ges information om möjligheten till validering och därmed även få en förståelse för vad en validering kan innebära. För vissa kan den inledande kartläggningen leda vidare till en validering som innebär att de inte behöver läsa kurser eller delar av kurser vars kunskapsinnehåll de redan tillägnat sig. För andra kan kartläggningen vara viktig för att klargöra att något annat än en validering är den bästa vägen.

Föreningen Industriarbetsgivarna framför att en kvalitetssäkrad inledande kartläggning kan bidra till att förbättra genomströmningen i utbildningen och har potential att bidra till ökad effektivitet i utbildningssystemet. Detta är enligt föreningen viktigt ur flera perspektiv då arbetslivet får snabbare tillgång till utbildad arbetskraft, individen får en bättre ställning på arbetsmarknaden och kostnaderna för samhället minskar. Regeringen instämmer i detta och vill understryka att det är en bra princip att individer inte ska behöva läsa det de redan kan. Därmed kan deras utbildning bli mer effektiv. Den minskar också risken att en person som redan har de kunskaper som utbildningen ska ge tar en utbildningsplats från någon som bättre behöver utbildningen. En inledande kartläggning av god kvalitet bör syfta till att säkerställa att individen tar den lämpligaste och mest ändamålsenliga vägen genom utbildningssystemet.

När det gäller provning inom komvux anges det i skollagen att den som är bosatt i landet och vill ha betyg från komvux ska ha möjlighet att genomgå provning i alla kurser som det sätts betyg på och i komvuxarbete. Detta gäller även den som tidigare har fått betyg på kursen, komvuxarbetet, ett gymnasiearbete eller ett gymnasiesärskolearbete. Den som är elev i gymnasieskolan eller i gymnasiesärskolan får dock inte genomgå provning i en kurs, ett gymnasiearbete eller ett gymnasiesärskolearbete om eleven har fått minst betyget E på kursen, gymnasiearbetet eller gymnasiesärskolearbetet. Provning får göras bara hos en huvudman som anordnar den aktuella kursen eller, när det gäller komvuxarbete, utbildning inom det kunskapsområde som komvuxarbetet avser. Med provning i en kurs avses en bedömning av kunskaper i förhållande till uppställda kunskapskrav i kursplaner eller ämnesplaner (20 kap. 40 § skollagen).

I Skolverkets sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning framkommer att provning är en angelägen fråga för många kommuner. Antalet provningar verkar enligt kommunerna öka, och många som anmäler sig till provning misslyckas på grund av att de inte är förberedda. Detta minskar effektiviteten och ökar kostnaden för både individ och samhälle (Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2019). Det kan vara mycket svårt för den som förvärvat sitt kunnande genom sitt arbete att klara en provning, då provningen ofta består av teoretiska test baserade på kursinnehåll. Om dessa personer i stället erbjuds en inledande kartläggning skulle såväl det kunnande som individen har som områden där individen behöver utbildning kunna identifieras i ett tidigt skede. Det kan visa sig att en validering med efterföljande kompletterande utbildning är ett bättre alternativ för individen än en provning. En inledande kartläggning borde alltså ge individen bättre förutsättningar att göra välavvägda val även när det gäller en eventuell provning.

Det kan för övrigt nämnas att utredningen Stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk (KLIVA-utredningen) i sitt betänkande Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk (SOU 2020:66) ställer sig bakom delegationens förslag om att hemkommunen ska vara skyldig att erbjuda en inledande kartläggning. KLIVA-utredningen anser att en noggrann kartläggning är en förutsättning för att åstadkomma ett resursperspektiv där de vuxna elevernas erfarenheter och kunskaper synliggörs och därmed kan tas till vara. Den är enligt utredningen också en förutsättning för en korrekt nivåplacering i sfi och korrektheten i nivåplacering behöver enligt utredningen öka. Kartläggningen kan därmed gynna genomströmningen i sfi.

Regeringen bedömer att en inledande kartläggning är av vikt för den enskildes fortsatta väg i utbildningssystemet, t.ex. genom en validering, och inför en provning.

En tidig kartläggning kan underlätta för kommunen

En inledande kartläggning av tidigare utbildning och yrkeserfarenhet kan bidra till en mer effektiv vuxenutbildning och en ökad genomströmning i utbildningen. En inledande kartläggning ger möjligheter att på ett effektivt

sätt erbjuda en utbildning som utgår från elevens förutsättningar och behov samt utbildningens mål. Kartläggningen blir en utgångspunkt för att göra en realistisk studieplanering. Den kan också vara en utgångspunkt för att ge individen vägledning så att felaktiga val kan undvikas. Det kan därför vara lämpligt att den inledande kartläggningen genomförs av studie- och yrkesvägledare. *Lärarnas Riksförbund* framhåller att studie- och yrkesvägledare behöver få rätt förutsättningar för att kunna genomföra kartläggningen. Regeringen konstaterar att kommunen som huvudman ansvarar för den inledande kartläggningen. Regeringen har i budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1) föreslagit att medel avsätts till kommunerna för skyldigheten att erbjuda inledande kartläggning. Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag (bet. 2021/22:UbU1, rskr. 2021/22:108). Den inledande kartläggningen av individens kunskaper kan göra det möjligt för kommunerna att organisera utbildningsverksamheten på ett mer effektivt sätt, då kartläggningen kan innebära att eleven får rätt utbildning på rätt nivå redan från början.

Den inledande kartläggningen kan också underlätta för kommunen att avgöra om en sökande är behörig att delta i den sökta utbildningen. En vuxen som är bosatt i landet är behörig att delta i komvux på gymnasial nivå endast om han eller hon saknar sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge och har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (20 kap. 20 § skollagen). En prövning av de villkoren förutsätter att huvudmannen har kännedom om den sökandes kunskaper.

Kommunerna bör vara skyldiga att erbjuda en inledande kartläggning

Trots de skyldigheter att erbjuda vägledning som redan finns och trots att en tidig kartläggning är viktig både för enskilda och kommuner genomförs kartläggningar i dag i alltför liten utsträckning inom komvux. Regeringen bedömer att en tydlig regel i skollagen om att hemkommunen ska erbjuda en inledande kartläggning behövs för att utbildningen ska bli mer effektiv och likvärdig över landet.

Skolinspektionen anser att det bör tydliggöras vem som har rätt till den kartläggning som hemkommunen blir skyldig att erbjuda. Det är enligt myndigheten otydligt om den av delegationen föreslagna bestämmelsen kräver att en person har sökt en utbildning eller uppgett att han eller hon vill genomgå en prövning. Även *VIS* ser ett behov av att tydliggöra hur långtgående kommunens skyldighet att erbjuda inledande kartläggning och individens rättigheter är.

Regeringen bedömer att det är tillräckligt att föreskriva att skyldigheten avser de personer som vill få sitt kunskapskartlagt inför utbildning eller prövning. Av formuleringen framgår att det inte ska krävas att en person formellt ansökt om att tas emot till en utbildning inom komvux eller uttryckligen förklarat sig vilja genomgå en prövning. Kommunen ska vara skyldig att erbjuda den som uttryckt önskemål om det möjligt att få sitt kunskapskartlagt.

Skolverket och *Skolinspektionen* har synpunkter på var bestämmelsen om skyldigheten att erbjuda inledande kartläggning bör placeras. Eftersom kartläggningen ska göras inför utbildning eller prövning inom komvux och är avsedd att vara till hjälp för studieplaneringen anser regeringen att det är lämpligast att en sådan bestämmelse förs in i det kapitel i skollagen som

Prop. 2021/22:123 handlar om komvux, i anslutning till bestämmelserna om individuella studieplaner.

Den inledande kartläggningen bör vara översiktlig

Den inledande kartläggningen bör vara av översiktlig karaktär och inte avse ett på förhand avgränsat område. Den bör ge en övergripande bild av elevens kunnande. Den bör vidare bidra till att identifiera områden där individen kan behöva validering eller andra utbildningsinsatser och till att realistiska alternativ kan presenteras.

Några remissinstanser, bl.a. *Skolverket* och *VIS*, anser att det bör förtydligas vad den inledande kartläggningen innebär, så att det blir tydligt var gränsen går mellan en inledande och en fördjupad kartläggning. *Skolverket* framför att det bör anges vad en inledande kartläggning syftar till samt att det är vid en studie- och yrkesvägledningssituation den ska genomföras. Regeringen anser i likhet med delegationen att den inledande kartläggningen bör vara en översiktligt utredande kartläggning av en persons kunnande i samband med studie- och yrkesvägledning. Den inledande kartläggningen bör således inte inriktas mot en på förhand fastställd kompetensstandard. Den fördjupade kartläggningen bör däremot vara en mer utforskande process där individens tidigare förvärvade kunnande inom ett visst område identifieras och dokumenteras på ett så grundligt sätt att kunnandet kan bedömas inom ramen för en validering. Den fördjupade kartläggningen behandlas i avsnitt 7.

Stockholms kommun anger att det behöver förtydligas om det för kommunen handlar om ett ansvar att informera om möjligheten till inledande kartläggning, eller att aktivt bedriva ett uppsökande arbete. Regeringen anser dock inte att det behöver göras något förtydligande av det som redan följer av skollagen. Av lagen framgår att kommunerna är skyldiga att bedriva ett aktivt uppsökande arbete för att nå de kommuninvånare som har rätt att delta i komvux på grundläggande nivå och sfi och för att motivera dem att delta i utbildningen. Varje kommun ska också informera om möjligheterna till komvux på gymnasial nivå och aktivt verka för att vuxna i kommunen deltar i sådan utbildning (20 kap. 10, 17 och 29 §§ skollagen).

Komvux- och valideringssakkunniga i Skåne understryker vikten av stöd och hjälp från *Skolverket*. *Robertsfors kommun* anger att det behövs bättre digitala kartläggningsverktyg för att kvalitetssäkra kartläggningen och åstadkomma nationell likvärdighet. Kommunen anser även att självskattningsverktyg bör utvecklas. Bland andra *Svenskt Näringsliv* och *Transportföretagen* förutsätter att de involveras i arbetet med att ta fram modeller för kartläggningar.

Sammanfattningsvis föreslår regeringen att det ska införas en bestämmelse i skollagen om att hemkommunen ska vara skyldig att se till att den som vill få sitt kunnande kartlagt inför utbildning eller prövning inom komvux erbjuds en inledande kartläggning.

Regeringen bedömer att det kommer att behövas kompletterande bestämmelser om den inledande kartläggningen på lägre nivå än lag. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför bemyndigas att meddela ytterligare föreskrifter om den inledande kartläggningen.

Ansvar för den inledande kartläggningen ska enligt förslaget ligga på hemkommunen. Några remissinstanser, bl.a. *Robertsfors kommun* och *Grafiska Företagens Förbund*, påtalar vikten av regional samverkan när det gäller kartläggningen. *Malmö universitet* befarar att det kan bli en utmaning för kommunerna att hålla en sinsemellan likvärdig nivå på kartläggningen. Landets kommuner är olika stora och har olika mycket resurser. Kompetensen hos dem som är ansvariga för kartläggningen får också enligt universitetet antas skifta medan individen kan tänkas ha en mängd kompetenser på flera olika nivåer, inte minst den som invandrat till Sverige (t.ex. brister i svenska språket i kombination med hög utbildningsnivå och lång arbetslivserfarenhet). Universitetet anger att det kan tänkas att man från vuxenutbildningens sida behöver stöd från t.ex. högskolan i kartläggningsarbetet.

Regeringen anser att regionalt samarbete mellan kommunerna är av stor betydelse för en väl fungerande vuxenutbildning. Såväl i förordningen (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning som i förordningen (2017:1303) om statsbidrag för lärcentrum ställs krav på samarbete mellan kommunerna och på samråd med regional utvecklingsansvarig aktör. Regeringen stöder fortsatt utvecklingen av regionalt samarbete när det gäller utbildning och utbildningens infrastruktur. Det är även viktigt att kommunerna samverkar med lärosätena för att de elever som avser att fortsätta sina studier på en högskola eller ett universitet ska få så bra förutsättningar som möjligt för sina högre studier. En sådan samverkan måste dock utgå från lokala förhållanden.

Det är också viktigt att kommunerna samarbetar med andra aktörer när det gäller den inledande kartläggningen. Flera olika aktörer genomför i dag kartläggningar av personers kunnande, t.ex. Arbetsförmedlingen. *SKR* anser att det behöver förtydligas hur kommunens kartläggning ska förhålla sig till liknande kartläggningar hos andra aktörer för att undvika onödigt dubbelarbete. *Skolverket* anger att samverkan mellan kommuner och Arbetsförmedlingen kanske kan effektiviseras så att individen inte behöver genomgå flera olika kartläggningar. Regeringen förutsätter att kommunerna samverkar även med andra viktiga aktörer som t.ex. Arbetsförmedlingen, för att undvika att individens kunnande kartläggs flera gånger och för att den inledande kartläggningen ska bli så effektiv som möjligt. För att ytterligare bidra till att stärka strukturerna för en effektiv validering har regeringen i budgetpropositionen för 2022 föreslagit att medel avsätts för en satsning som syftar till att etablera effektiva regionala strukturer för validering. Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag.

6 Huvudmannen ska vara skyldig att erbjuda validering

Regeringens förslag: Huvudmannen ska vara skyldig att se till att en elev i kommunal vuxenutbildning erbjuds validering, om eleven behö-

ver det och valideringen görs inom ramen för en eller flera kurser eller nivåer som bekostas av elevens hemkommun.

Delegationens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Delegationen föreslår att skyldigheten att erbjuda validering ska omfatta de kurser som huvudmannen anordnar.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det, däribland *Statens skolverk*, *Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)*, *Myndigheten för yrkeshögskolan*, *Stockholms universitet*, *Delegationen mot segregation*, *Göteborgs*, *Jönköpings* och *Lycksele kommuner*, *Region Jönköpings län*, *Region Skåne*, *Region Stockholm*, *Landsorganisationen i Sverige (LO)*, *Riksförbundet Vuxenutbildning i Samverkan (VIS)*, *Svenska Kommunalarbetareförbundet*, *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)*, *Trygghetsfonden TSL* och *Visita*.

Stockholms universitet framför att ökade möjligheter till validering i komvux kan gynna och stärka många individers motivation och på så sätt hjälpa dem att på ett snabbare och ibland mer effektivt sätt nå arbetsmarknaden eller högre studier. *Västra Götalandsregionen* anger att förslaget innebär en möjlighet för individen att förkorta sin utbildningstid. Detta ger enligt regionen stora fördelar för samhället i och med att individen snabbare kommer i arbete och ger även stora fördelar för individen då tiden med studiestöd förkortas och tiden med lön förlängs. *Lärarnas Riksförbund* är dock tveksamt till hur realistisk den förväntade ökade genomströmningen är då det råder stor brist på lärare och studie- och yrkesvägledare.

Ett antal remissinstanser, bl.a. *Delegationen för unga och nyanlända till arbete (A 2014:06) (DUA)* och *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* lyfter fram kommunernas behov av stöd i det fortsatta arbetet med validering.

Statens skolinspektion är positiv till förslagets inriktning, men anser att det finns vissa otydligheter i förslaget, bl.a. när det gäller omfattningen av huvudmannens skyldighet att erbjuda validering, och utmaningar när det gäller det praktiska genomförandet.

Skolverket och *SPSM* befarar att en begränsning av skyldigheten att erbjuda validering till de kurser som ingår i huvudmannens kursutbud kan leda till brist på likvärdighet för eleverna i tillgången till validering. *SPSM* ser därför ett behov av samverkan mellan kommuner och inom och mellan regioner.

Några instanser anser att kommunernas skyldighet att erbjuda validering bör begränsas jämfört med delegationens förslag, bl.a. *Svenskt Näringsliv*, *Transportföretagen* och *Föreningen Industrierarbetsgivarna*. De framför att det visserligen är bra med en god tillgång till validering, men att validering ska vara en insats som har ett tydligt syfte och mål och därför inte bör vara fritt tillgänglig för alla i alla lägen. De anser att validering endast ska erbjudas om den inledande kartläggningen visar att det är rätt väg för individen. *Robertsfors kommun* och *Grafiska Företagens Förbund* framför liknande synpunkter. *Norrköpings kommun* undrar om det är nödvändigt att ålägga huvudmän att genomföra validering i samtliga typer av kurser. Kommunen anser att det för teoretiska kurser är mer lämpligt med provningar, medan validering främst bör ske inom yrkesinriktade kurser.

Flera remissinstanser anser att kostnaderna för skyldigheten att erbjuda validering kan bli högre än delegationen har beräknat. Dessa synpunkter behandlas i avsnitt 11.

Skälen för regeringens förslag

Validering är viktig för individanpassningen av vuxenutbildningen

Det individuella perspektivet är ett centralt tema i komvux. Av skollagen framgår att utgångspunkten för utbildningen av en enskild elev i komvux ska vara elevens behov och förutsättningar (20 kap. 2 §). Individanpassningen av vuxenutbildningen betonas även i andra styrdokument. Ett exempel är att det i förordningen (SKOLFS 2012:101) om läroplan för vuxenutbildningen föreskrivs att utbildningen ska sträva efter flexibla lösningar när det gäller organisation, arbetsätt och arbetsformer med utgångspunkt i individens behov och förutsättningar. Flera remissinstanser framhåller valideringens betydelse för individanpassningen av vuxenutbildningen. Exempelvis framför *Länsstyrelsen i Stockholms län* att validering är en förutsättning för en individualiserad vuxenutbildning som i sin tur är en viktig del i efterlevnaden av skollagen.

Individanpassningen av vuxenutbildningen innebär bl.a. att utbildningen bör utgå från det kunnande, dvs. resultat av lärande i form av kunskaper, färdigheter, ansvar och självständighet, som en elev redan har. En elev ska inte behöva delta i utbildning om hon eller han redan har sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge. För att utbildningen ska kunna utgå från elevens kunnande måste dock kunnandet vara känt. Om kunnandet inte finns dokumenterat i form av t.ex. ett betyg, kan det i stället synliggöras och erkännas genom en validering. För eleven kan valideringen innebära en bekräftelse av kunnande och en förkortad tid i utbildningen och därmed en snabbare etablering på arbetsmarknaden.

Huvudmännen bör vara skyldiga att erbjuda validering

Även om validering redan i dag får förekomma inom komvux är användandet av instrumentet inte tillfredsställande. Som framgår av avsnitt 4 finns det tydliga tecken på att det används för sällan och att uppföljningen av användningen brister. Det finns därför en betydande risk att utbildning inte sker på ett effektivt sätt och att arbetskraft inte frigörs med hjälp av validering på det sätt som är avsett. Omfattningen av validering i komvux är mycket begränsad. Enligt delegationen var det 2017 bara 0,6 procent av eleverna i komvux som validerades. Delegationen anger dock att statistiken vad avser validering är osäker. Validering används betydligt oftare i länder där det finns en skyldighet att erbjuda validering, t.ex. i våra nordiska grannländer. Regeringen bedömer att en skyldighet att erbjuda validering i Sverige kommer att öka användningen av validering även här.

Flera remissinstanser anser att en skyldighet att erbjuda validering behöver utgå från såväl individens mål som den inledande kartläggning som föreslås i avsnitt 5. *Skolinspektionen* anger att professionen bör kunna göra en inledande bedömning av elevens behov av att genomgå en valideringsprocess. Med en alltför generös rätt till validering finns en risk för valideringsprocesser som inte har en uppenbar nytta för elevens fortsatta utbild-

Prop. 2021/22:123 ning eller möjligheter i arbetslivet. Det kan därför, enligt myndigheten, tydliggöras att en validering inte behöver genomföras om det är uppenbart att elevens kunskaper inte kan leda till exempelvis en förkortad kurs, intyg eller betyg. Bland andra *Robertsfors kommun, Transportföretagen* och *Svenskt Näringsliv* anser att det bör finnas ett tydligt syfte och mål med en validering. Svenskt Näringsliv anser att validering endast ska erbjudas om den inledande kartläggningen visar att det är rätt väg för individen. Om den inledande kartläggningen inte visar att validering är rätt väg behöver validering enligt Svensk Näringsliv inte heller vara en skyldighet för huvudmannen.

I likhet med remissinstanserna anser regeringen att en skyldighet att erbjuda validering bör utgå från individens mål med utbildningen, som ska framgå av elevens individuella studieplan. Hemkommunen ansvarar för att det för varje elev i komvux upprättas en sådan plan. Planen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål och planerad omfattning av studierna (20 kap. 8 § skollagen). Regeringen föreslår också i avsnitt 5 att en validering inom komvux ska föregås av en inledande kartläggning. Om det efter en sådan kartläggning fortfarande är oklart vilken nytta eleven kommer att ha av en validering bör utgångspunkten vara att validering erbjuds. Om det däremot vid den inledande kartläggningen framgår att validering inte kan leda till att eleven får en mer effektiv utbildning, t.ex. en förkortad sådan, så bör huvudmannen inte vara skyldig att erbjuda validering. Skyldigheten att erbjuda validering bör inte ge en rätt för varje elev i komvux att när som helst få genomgå validering. Huvudmannen bör göra en bedömning av om valideringen kan förväntas vara en effektiv åtgärd för eleven. Det bör vara tillräckligt att en validering bedöms resultera i att endast en mindre del av individens kunskaper erkänns. Huvudmannen bör alltså bara vara skyldig att se till att en elev erbjuds validering om eleven behöver det.

Skolverket noterar att delegationens förslag innebär att den som vill genomgå validering måste vara elev inom vuxenutbildningen. För att vara behörig till komvux på gymnasial nivå måste individen sakna sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge (20 kap. 20 § skollagen). Det betyder enligt Skolverket i praktiken att den som vill valideras gentemot en hel kurs inte kan bli antagen till denna. Myndigheten anger att validering då måste ske inom ramen för en orienteringskurs. Regeringen vill dock framhålla att det inte alltid går att avgöra om den som ansöker om att få gå en kurs redan har de kunskaper som utbildningen syftar till att ge. En inledande kartläggning kommer ofta inte heller att kunna ge svar på detta. Individen kan därför komma att anses vara behörig till kursen och antas till den, även om det sedan genomförs en validering mot hela eller delar av kursen. Validering bör således kunna göras såväl inom den kurs vars innehåll eleven valideras mot som inom en orienteringskurs, dvs. en kurs som ska svara mot sådana behov som inte tillgodoses genom en nationell kurs och som kan ha som specifikt syfte att ge tillfälle till validering, jfr 2 kap. 6 § förordningen om vuxenutbildning. Det är dock viktigt att elevens individuella studieplan revideras efter en validering, så att inte planen omfattar kurser eller delar av kurser som ger sådana kunskaper och sådan kompetens som eleven enligt valideringen redan har.

Norrköpings kommun undrar om det är nödvändigt att ålägga huvudmän att kunna genomföra validering i samtliga typer av kurser. Kommunen anser att det för teoretiska kurser vore mer lämpligt med prövningar, medan validering bör förbehållas främst yrkesinriktade kurser.

Med prövning i en kurs inom komvux avses en bedömning av kunskaper i förhållande till uppställda kunskapskrav i kursplaner eller ämnesplaner (20 kap. 40 § skollagen). Prövning utgörs i praktiken ofta av teoretiska prov baserade på kursens innehåll. Sådana prov brukar fungera bra vid prövning i teoretiska kurser, men är ofta inte ett lämpligt sätt att mäta en individs kunskaper i förhållande till yrkeskurser. Validering kan dock även när det är fråga om en teoretisk kurs ibland vara ett bättre alternativ än prövning. Så kan vara fallet när eleven tidigare har studerat utanför skolväsendet, t.ex. i folkhögskolan eller i ett annat land, och det vid en inledande kartläggning är svårt att bedöma om elevens tidigare utbildning motsvarar en utbildning inom komvux. Det kan då behövas en fördjupad kartläggning inom ramen för en validering för att avgöra hur elevens kunskaper förhåller sig till komvuxutbildningen. Det bör även påpekas att det inte alltid är självklart vad som är en teoretisk eller en yrkesinriktad kurs. Validering bör således kunna komma i fråga för alla typer av kurser, både teoretiska och yrkesinriktade, och regeringen föreslår inte något undantag av det slag Norrköpings kommun är inne på. Som framgår av avsnitt 5 bör bedömningen av om prövning eller validering är det mest ändamålsenliga för individen göras i samband med den inledande kartläggningen.

Regeringen föreslår i propositionen Ämnesbetyg – betygen ska bättre spegla eleverns kunskaper (prop. 2021/22:36) att ämnesbetyg ska ersätta kursbetyg i bl.a. komvux på gymnasial nivå och komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå. Ändringarna föreslås träda i kraft den 15 juli 2022 och tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025. Ämnen kommer enligt förslaget att delas upp i nivåer i de nämnda utbildningarna. Betyg kommer under utbildningens gång att sättas på nivåer i ämnen. Skyldigheten att erbjuda validering bör på samma sätt som för kurser gälla nivåer i ett ämne när dessa införs.

Skyldigheten att erbjuda validering bör omfatta de kurser och nivåer som hemkommunen bekostar

Det är viktigt att det är tydligt för huvudmän och enskilda individer vilka kurser och nivåer skyldigheten att erbjuda validering omfattar. Enligt delegationens förslag ska skyldigheten omfatta de kurser som huvudmannen anordnar. Samtidigt nämner delegationen att skyldigheten ska omfatta samtliga kurser som ingår i huvudmannens aktuella kursutbud, oavsett om kurserna ges i egen regi, är upphandlade av andra utbildningsanordnare eller ges i samverkan med andra skolhuvudmän. Som *Skolinspektionen* påtalar kan alltså huvudmannens kursutbud omfatta även kurser som någon annan än huvudmannen anordnar. Regeringen bedömer att en lämplig avgränsning som bättre uppfyller syftet med delegationens förslag är att huvudmannens skyldighet omfattar de kurser och nivåer som hemkommunen bekostar. Det kan därmed bli fråga om både kurser och nivåer som elevens hemkommun själv anordnar, kurser och nivåer som hemkommu-

Prop. 2021/22:123 nen upphandlar av andra utbildningsanordnare, kurser och nivåer som erbjuds i samverkan med andra kommuner eller regioner och kurser och nivåer som hemkommunen i annat fall ska eller har åtagit sig att svara för kostnaderna för. Genom att skyldigheten att erbjuda validering omfattar sådana kurser och nivåer som hemkommunen bekostar betonas också kopplingen till den inledande kartläggningen, som hemkommunen enligt regeringens förslag i avsnitt 5 ska vara skyldig att erbjuda. Denna koppling kan vara viktig om det vid valideringen visar sig att eleven behöver kompletterande utbildning.

Regeringen bör ersätta kommunerna för ökade kostnader för validering

Det är viktigt att validering genomförs av personal med rätt kompetens. *Lärarnas Riksförbund* påpekar att det finns en stor brist på framför allt lärare, men även studie- och yrkesvägledare. Detta gör att förbundet är tveksamt till hur realistisk den ökade genomströmningen som delegationen bedömer att förslaget kommer att leda till är.

Valideringen innebär ett utökat ansvar och därmed ökade kostnader för kommunerna. Ett väl fungerande system för validering kommer visserligen att leda till att de elever som genomgått validering kan förkorta sin tid i utbildning, vilket i sin tur leder till att kommunerna behöver anordna utbildning i mindre omfattning. Därmed kan kostnaderna minska. Sammantaget bedömer dock regeringen att de effektiviseringar som kan uppnås med validering inte fullt ut kommer att täcka de utökade kostnaderna som kommunerna får för skyldigheten att erbjuda validering. Regeringen anser därför att kommunerna bör ersättas för de ökade kostnaderna, se vidare avsnitt 11. Detta ger kommunerna möjlighet att anställa personal och organisera utbildning så att validering blir en naturlig del av verksamheten och kan göras på ett effektivt sätt.

Det är viktigt med kommunal samverkan

Skolverket och *SPSM* befarar att en begränsning av skyldigheten att erbjuda validering kan leda till brist på likvärdighet för eleverna i tillgången till validering. Det bör framhållas att kommuner och regioner kommer att behöva samverka för att kunna erbjuda validering som motsvarar de behov som finns, vilket också flera remissinstanser nämner. *Länsstyrelsen i Stockholms län* framför t.ex. att om en huvudman inte har samtliga kurser som elever vill valideras mot bör andra huvudmän eller kommuner kunna erbjuda detta. Länsstyrelsen anger att samverkan på regional nivå mellan kommuner då blir mycket viktig för att tillgodose elevernas behov. *Skolinspektionen* bedömer att den skyldighet som föreslås förutsätter att det genomförs insatser som stärker huvudmännens kapacitet att erbjuda validering – t.ex. ökat regionalt samarbete, kompetensutveckling och möjligheter till stöd. *Stockholms kommun* anser att ett ökat kommunalt samarbete skulle kunna bidra till att utveckla mera kostnadseffektiva lösningar.

Regeringen delar bedömningen att den kommunala samverkan behöver utvecklas, inte minst för att tillgodose elevers behov av validering, men även när det gäller andra delar av utbildningen i komvux (se avsnitt 5). Behovet av ett fördjupat samarbete mellan huvudmän har även påtalats av Utredningen om planering och dimensionering av komvux och gymnasieskola i betänkandet *Gemensamt ansvar – en modell för planering och*

dimensionering av gymnasial utbildning (SOU 2020:33). En utökad samverkan kan underlätta för kommunerna att organisera validering på ett effektivt sätt. Som nämns i avsnitt 5 har regeringen föreslagit medel för en satsning som syftar till att etablera effektiva regionala strukturer för validering. Det ställs också i förordningen om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning och förordningen om statsbidrag för lärcentrum krav på samarbete mellan kommunerna och på samråd med regional utvecklingsansvarig aktör.

Huvudmännen behöver stöd för att kunna erbjuda validering

Skyldigheten att erbjuda validering ställer också krav på huvudmännen att utveckla effektiva rutiner för validering. DUA anger att det inte räcker med ålägganden att erbjuda validering. Kommunerna måste också ges goda förutsättningar och stöd för att fullgöra sina skyldigheter. Även om det i ett längre perspektiv skulle visa sig att validering ger kommunerna och samhället i stort ekonomiska vinster, behövs det enligt DUA initialt resurser för att organisatoriskt hantera en sådan skyldighet och för att den ska få önskad effekt. Även *Skolinspektionen* lyfter fram huvudmännens behov av stöd. *SKR* understryker att det är avgörande att kommunerna får stöd i det fortsatta arbetet med validering, inte minst när det gäller validering av kompetensen hos utlandsfödda personer med begränsade språkkunskaper. *TCO* framför att arbete med validering kräver nya arbetssätt för lärare, som i grunden är utbildade för gruppundervisning. Valideringen kan enligt *TCO* komma att kräva adekvata kompetensutvecklande insatser. *Länsstyrelsen i Stockholms län* framhåller betydelsen av information om validering.

Att huvudmännen ges stöd för att utveckla valideringen och att individerna får information om validering bedöms vara avgörande för ett framgångsrikt genomförande av förslaget. Det pågår redan ett arbete för att främja användningen av validering, t.ex. har Skolverket i uppgift att främja användningen och utvecklingen av validering inom komvux, se 18 § förordningen (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk. Skolverket har även i uppdrag att genomföra en försöksverksamhet med yrkesprov i yrkesutbildningen inom vuxenutbildningen (U2018/04756). Ett syfte med försöksverksamheten är att pröva om utvecklingen av proven kan bidra till att underlätta validering för eleverna. Uppdraget ska slutredovisas senast den 28 februari 2022. Dessutom inleddes under 2021 en försöksverksamhet med kartläggning och validering inom komvux – komvux flex. Försöksverksamheten, som administreras av Skolverket, ger kommunerna bättre förutsättningar att bygga upp en väl fungerande infrastruktur för inledande kartläggning och validering inom komvux. För att ytterligare bidra till att stärka strukturerna för en effektiv validering har regeringen även, som framgår av avsnitt 5, föreslagit att medel avsätts för en satsning som syftar till att etablera effektiva regionala strukturer för validering. Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag.

Beslut om validering kan laglighetsprövas

Några remissinstanser, bl.a. *Svenskt Näringsliv*, framför att det är viktigt att individen har möjlighet att överklaga eller få en andra bedömning i de fall individen önskar det. Varje medlem av en kommun eller en region har

Prop. 2021/22:123 rätt att få lagligheten av kommunens eller regionens beslut prövad genom att överklaga beslutet till förvaltningsrätten, s.k. laglighetsprövning, se 13 kap. 1 § kommunallagen (2017:725). Regeringen bedömer att det inte behöver införas någon ytterligare möjlighet att få beslut i fråga om validering överprövade. Det bör vara tillräckligt att tillsynsmyndigheten, dvs. Skolinspektionen, bevakar och i förekommande fall ingriper om en huvudman inte uppfyller sin skyldighet att erbjuda validering. Skolinspektionens beslut kan som huvudregel överklagas. Regeringen bedömer att det därför också finns tillräckliga förutsättningar för praxisbildning på området.

7 Det behövs en tydligare beskrivning av vad som avses med validering

Regeringens förslag: Skollagens nuvarande definition av validering ska ändras. Det ska anges att med validering avses en strukturerad process som innehåller en fördjupad kartläggning och en bedömning som syftar till ett erkännande av en persons kunnskap oberoende av hur det förvärvats.

Delegationens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Delegationen föreslår att med validering ska avses en strukturerad process som innehåller fördjupad kartläggning, bedömning och ett erkännande av kunnskap som en person besitter oberoende av hur det förvärvats.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget om en ändrad definition av validering, däribland *Statens skolverk*, *Statens skolinspektion*, *Universitets- och högskolerådet*, *Arbetsgivarverket*, *Delegationen för unga och nyanlända till arbete (A 2014:06) (DUA)*, *Stockholms kommun*, *Region Jönköpings län*, *Sveriges Kommuner och Regioner*, *Företagarna*, *Landsorganisationen i Sverige (LO)*, *Omställningsfonden* och *Riksförbundet Vuxenutbildning i Samverkan (VIS)*.

Arbetsgivarverket och vissa andra remissinstanser framhåller att en tydlig definition är ett viktigt steg för att etablera det gemensamma ramverk som behövs för att stärka förtroendet för validering. *DUA* anger att en gemensam definition kan bidra till en ökad samsyn när det gäller vad validering är, vilket är positivt för samverkan mellan olika aktörer på utbildnings- och arbetsmarknadsområdet på lokal, regional och nationell nivå. *LO* anser att definitionen skapar ett gemensamt språk och synsätt när det gäller vikten av verktyget samt underlättar arbetet för alla parter, utifrån både ett individperspektiv, ett arbetsgivarperspektiv och ett utbildningsperspektiv. *Stockholms kommun* anser att en tydligare definition ger en god grund för att fortsätta utveckla den nationella strukturen för validering och ger bättre förutsättningar för individen att få tidigare kunskap validerad.

Att validering definieras i skollagen är enligt *Skolverket* en grundförutsättning för att validering inom kommunernas vuxenutbildning ska kunna genomföras och få den nödvändiga legitimiteten. *Skolverket* noterar dock

att begreppsändringarna kan innebära att väl inarbetade begrepp inom vuxenutbildningen går förlorade, vilket kan försvåra genomförandet.

Sveriges akademikers centralorganisation (Saco) anser att det behövs ett förtydligande om att kartläggningen ska vara fördjupad. *Umeå universitet* ifrågasätter tydligheten i begreppet fördjupad kartläggning och föreslår att det i stället ska stå kompetensidentifiering.

Göteborgs universitet, Högskolan i Halmstad och *Valideringsnätverk Väst* är positiva till förslaget men föreslår att ordet besitter tas bort, då det kan väcka frågor om aktualitet av kunskap.

Några instanser, bl.a. *Skara kommun* och *Validering Väst*, anser att den föreslagna definitionen ska omformuleras eftersom den inte stämmer överens med Europeiska unionens råds rekommendation. *Region Stockholm* anser att begreppen icke-formellt och informellt lärande ska finnas med i definitionen i skollagen i enlighet med EU:s ramverk.

Myndigheten för yrkeshögskolan avstyrker förslaget till definition och *Lärarnas Riksförbund* avstyrker förslaget om att definitionen ska finnas i skollagen.

Skälen för regeringens förslag

Skollagens definition av validering behöver förtydligas

I 20 kap. skollagen, som handlar om komvux, definieras validering som en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering och dokumentation samt ett erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats. Den som får sina kunskaper och sin kompetens bedömda vid en validering ska ha möjlighet att få dessa dokumenterade skriftligt (42 och 43 §§). Definitionen har funnits i skollagen sedan 2010. Bakgrunden är de överväganden som gjordes i promemorian *Validering m.m. – fortsatt utveckling av vuxnas lärande* (Ds 2003:23). I förarbetena till skollagen anges att validering är utforskande till sin funktion och syftar till att kartlägga och undersöka vilka kunskaper och färdigheter den enskilde har, se propositionen *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet* (prop. 2009/10:165 s. 492). Det kan konstateras att de olika definitioner av validering som diskuterats har det gemensamt att de avser individens kunnande oavsett hur det har förvärvats, utgår ifrån vad som görs i processen och innehåller orden bedömning och erkännande. Med kunnande avses här resultat av lärande i form av kunskaper, färdigheter, ansvar och självständighet. Uttrycket kartläggning saknas dock i den nuvarande definitionen. Den nuvarande definitionen innehåller inte något ord som beskriver det utforskande moment som enligt rådets rekommendation av den 20 december 2012 om validering av icke-formellt och informellt lärande (2012/C 398/01) ska ingå i en validering.

Validering handlar om att synliggöra, bedöma och ge värde åt kunnande som en individ har tillägnat sig. Validering har kommit att beteckna olika insatser inom olika verksamheter, vilket enligt delegationen har lett till förvirring och en otydlighet om vad olika uppdrag om att genomföra eller utveckla validering avser. Begreppsförvirringen har diskuterats i bl.a. promemorian *Validering med mervärde* (Ds 2016:24) och Statskontorets rapport *Kartläggning och bedömning av valideringsinsatser för utrikes födda* (2013:6). Flera remissinstanser tar upp denna förvirring och otydlighet, bl.a. *Statskontoret* som anser att det är viktigt att det svenska systemet

Prop. 2021/22:123 för validering har en gemensam utgångspunkt. Statskontoret hänvisar till sin rapport från 2013 där det anges att uppfattningar om vad validering är och bör vara skiljer sig åt såväl mellan verksamheterna och aktörerna som inom en och samma verksamhet. Statskontoret förespråkar i rapporten en samsyn när det gäller validering (jfr avsnitt 4).

Osäkerheten om vad som avses med validering kan bl.a. leda till att värdet av en validering blir oklart, för både individer och arbetsgivare. Osäkerheten kan också leda till att kvaliteten i den validering som genomförs varierar mellan olika områden och utförare till förfång både för individen och för valideringen som sådan. Konsekvensen kan även bli att valideringsinsatser inte görs i önskvärd utsträckning och att utvecklingen av validering försvåras.

Flera remissinstanser framför att det behövs en enhetlig definition av validering. Exempelvis framför *Skolinspektionen* att myndigheten 2019 genomförde en tematisk kvalitetsgranskning av kommuners uppföljning och kontroll av yrkesinriktad komvux på entreprenad. Skolinspektionen anger att granskningen visar att flera huvudmän och utbildningsanordnare upplevde en osäkerhet när det gäller begreppet validering. Denna osäkerhet kunde innebära att det upplevdes som svårt att formulera uppföljningsbara kvalitetskriterier när det gäller validering i kommuners avtal med enskilda utbildningsanordnare (Yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning på entreprenad – Huvudmännens uppföljning av kvalitet, Skolinspektionen 2019). *Arbetsgivarverket* anger att det råder osäkerhet om valideringens kvalitet och status och att många har lägre förtroende för kunskap som förvärvats utanför de formella utbildningssystemen än formellt tillägnad kunskap. Verket framför också att det för statliga arbetsgivare, som har lagen (1994:260) om offentlig anställning med kraven på tillsättning utifrån förtjänst och skicklighet att förhålla sig till, är en grundförutsättning att validerad kunskap både kan jämföras och likställas med kunskap som förvärvats inom de formella systemen. Det kan tilläggas att validering utanför komvux definieras på olika sätt beroende på var och av vem validering genomförs.

I likhet med remissinstanserna anser regeringen att det behöver klargöras vad som avses med validering. Det behöver också vara tydligare vilken roll det utforskande momentet, den fördjupade kartläggningen av individens kunnande, spelar i en validering. En ändrad definition av validering, där de delmoment som ska ingå i valideringsprocessen ytterligare preciseras, kan förbättra valideringsarbetets kvalitet och därmed även den jämlika tillgången till validering inom komvux.

Definitionen bör ansluta till EU:s rekommendationer om validering och om referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande

I Europeiska unionens råds rekommendation om validering av icke-formellt och informellt lärande definieras validering som en process där ett behörigt organ bekräftar att en person har uppnått läranderesultat som mätts mot en relevant standard och som består av fyra etapper: identifiering, dokumentation, bedömning och certifiering. Dessa delar ska vid behov inkluderas i validering av icke-formellt och informellt lärande, samtidigt som varje individ har möjlighet att utnyttja dessa, antingen var för sig eller tillsammans, i enlighet med sina behov. Regeringens förslag till

definition av validering har, precis som delegationens, sin utgångspunkt i rekommendationen, men är anpassad till svenskt språkbruk.

Det som ska valideras, dvs. det som i EU:s rekommendation uttrycks som individens läranderesultat, beskrivs i Sverige på olika sätt i olika sammanhang. I skollagens bestämmelse om validering beskrivs det som kunskaper och kompetens. I förordningen om referensram för kvalifikationer för livslångt lärande talas det om resultat av lärande i form av kunskaper, färdigheter och kompetenser. Förordningen anknyter till EU:s referensram för kvalifikationer för livslångt lärande.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering m.fl. remissinstanser anser att det är naturligt att föreslå en ny definition av validering som direkt anknyter till den svenska referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande (SeQF) och som därmed följer EU:s rekommendation om en sådan koppling. Några remissinstanser, bl.a. *Region Jönköpings län*, är uttalat positiva till att det anges att det är individens kunnande som ska valideras. *Göteborgs universitet* och *Valideringsnätverk Väst* anser även att det är positivt att använda ett gemensamt begrepp som kunnande för att beskriva kunskap, kompetens eller tidigare lärande. Kunnande är ett tydligt begrepp som kan förstås och användas i alla sektorer. Universitetet och nätverket anger att det i dag används olika begrepp inom validering i olika sammanhang, vilket är ett hinder för överförbarhet mellan validering som kan ha skett inom olika sektorer. Det gör det enligt universitetet och nätverket även svårt att förklara på ett enkelt och tydligt sätt. I likhet med majoriteten av remissinstanserna anser regeringen att termen kunnande bör användas i skollagens definition av validering. I detta sammanhang bör kunnande vara entydigt med det som avses vara resultat av lärande i de berörda EU-instrumenten.

Flera remissinstanser, bl.a. *Valideringsnätverk Väst*, är kritiska till att använda ordet besitter i definitionen. De anser att det kan väcka frågor om aktualitet av kunskap. *Validering Väst* anser att ordet besitter kan leda till förvirring. Validering Väst anger att bedömare kan använda olika underlag vid en bedömning i valideringsprocessen, bl.a. olika typer av intyg som bekräftelse på en del av individens kunnande. Vad intyget bevisar är att individen hade kunnandet vid testtillfället som ledde fram till intyget, men inte att individen besitter kompetensen vid det nu aktuella valideringstillfället. Validering Väst ser en risk att denna skrivning kan användas som argument för att inte acceptera någon form av intyg vid bedömning i valideringsprocessen. I regeringens förslag används inte ordet.

EU:s rekommendation om validering avser validering av icke-formellt och informellt lärande. Delegationen använder inte dessa uttryck i sin definition av validering, utan talar i stället om kunnande som en person besitter oberoende av hur det förvärvats. I skollagens nuvarande definition används motsvarande formulering. *Region Stockholm* anser att det är av stor vikt att begreppen icke-formellt och informellt lärande får kvarstå i definitioner och regleringar i enlighet med EU:s ramverk. Det handlar om vägar till kunnande eller kompetens inom ett område som för individen många gånger är förvärvade utanför det formella utbildningssystemet. Regionen anger att det är helt korrekt att enbart luta sig mot en bredare skrivning om lärande, oberoende av hur det förvärvats, men att det blir urvattnat om inte lärandeprocesserna lyfts fram i sammanhanget. Regeringen bedömer att en svensk definition av validering bör ha ett bredare

Prop. 2021/22:123 anslag än att bara handla om icke-formellt och informellt lärande. En sådan definition bör i stället avse allt kunnande, även sådant formellt lärande som t.ex. kan finnas uttryckt i utländska betyg. En användning av uttrycken icke-formellt och informellt lärande bedöms inte förenkla förståelsen.

Validering är en process som består av olika delar

Den definition av validering som regeringen föreslår utgår från processen och inte från resultatet, vilket stämmer överens med den nuvarande definitionen av validering i skollagen.

Skara kommun och *Validering Väst* är kritiska till att delegationens definition inte helt följer EU:s rekommendation om validering och anser att definitionen behöver omformuleras så att de olika delarna i valideringsprocessen kan användas var för sig i enlighet med rekommendationer av rådet och Cedefop (Det europeiska centrumet för utveckling av yrkesutbildning). *Myndigheten för yrkeshögskolan* avstyrker förslaget till definition av validering. Myndigheten anser att det är viktigt att skilja på vad validering är och hur validering genomförs, eftersom hur validering genomförs varierar beroende på sammanhang och syfte med den specifika valideringen. Det är enligt myndigheten viktigt att inte reglera hur valideringen genomförs i en lag eller förordning av allmän karaktär. Andra remissinstanser, t.ex. *Skolinspektionen*, ser däremot positivt på att definitionen ändras så att processens olika delmoment tydliggörs och att validering har skett först då samtliga delmoment är avslutade. *Region Jönköpings län* poängterar vikten av att validering också ses som en process där någon valideras mot en kompetens som behövs.

Regeringen har samma uppfattning som regionen och bedömer att den föreslagna definitionen av validering beskriver en process som genom olika steg leder fram till ett validerat kunnande som är till nytta för individens etablering på arbetsmarknaden eller fortsatta studier. Hur omfattande en validering blir varierar från fall till fall beroende på individens tidigare kunnande. Det bör efter den fördjupade kartläggningen finnas ett tillräckligt underlag för att gå vidare till en bedömning av om individens kunnande motsvarar en kvalifikation eller del av en kvalifikation. Det framgår tydligt även av skollagens nuvarande definition av validering att valideringen är en process med ett antal beståndsdelar. De moment som enligt definitionen ingår i valideringsprocessen bör ingå i en fullständig validering. Definitionen talar dock inte om hur de olika momenten ska genomföras. Det är en fråga för utföraren av valideringen. Regeringen bedömer att EU-rekommendationens definition av validering måste anpassas till svenska förhållanden.

Umeå universitet ifrågasätter tydligheten i begreppet fördjupad kartläggning och föreslår kompetensidentifiering i stället. Regeringen bedömer att kartläggning, särskilt med bestämningen fördjupad, är en vedertagen term för en utforskande verksamhet och att den därför bör användas i definitionen av validering. Regeringen anser vidare att det är av vikt att en fördjupad kartläggning blir ett tydligt inledande moment i en validering eftersom kartläggningen är en förutsättning för följande delmoment. Samtidigt kan arbetssätt och genomförande av validering se olika ut, inte minst i olika utbildningsformer. Till skillnad från vad som framförs i delegationens betänkande bedömer regeringen att en fördjupad kartläggning inte all-

tid behöver innehålla samtal eller intervjuer. I vissa processer kan det räcka med skriftliga underlag och betyg. Det avgörande är att det finns ett tillräckligt underlag för att kunna gå vidare till en bedömning. Under den fördjupade kartläggningen bör elevens tidigare lärande utforskas och dokumenteras för att synliggöra elevens kunskande inom ett visst område på ett sådant sätt att det går att bedöma i valideringsprocessens nästa steg, bedömningen. Med den fördjupade kartläggningen inom komvux avses alltså valideringsprocessens utforskande moment. Detta utforskande moment har olika benämningar inom olika verksamhetsområden. En närmare beskrivning av termen kartläggning finns i avsnitt 5.

Med bedömning inom ramen för en valideringsprocess avses en formell bedömning av en persons kunskande. I detta moment kontrolleras och bedöms om kunskandet motsvarar de kompetenskrav som valideringen avser. Bedömningen bör göras av en person med ämnes- eller yrkeskompetens inom området. Metoderna för bedömningen ska vara relevanta och tillförlitliga i förhållande till den kompetens som ska bedömas. Det bör också noteras att individens kunskande kan behöva prövas både praktiskt och teoretiskt.

Erkännande ska enligt delegationens förslag vara det avslutande delmomentet i en valideringsprocess. *Myndigheten för yrkeshögskolan* anser dock att erkännande inte ingår i en sådan process utan ska ses som ett möjligt utfall av en validering, efter det att en individ fått ett dokumenterat resultat av sitt tidigare lärande. Regeringen anser liksom myndigheten att erkännande inte bör vara ett obligatoriskt delmoment i en valideringsprocess. Delmomentet bedömning bör dock syfta till ett erkännande av en persons kunskande, oberoende av hur det förvärvats. I avsnitt 8 föreslås att den som har genomgått en validering enligt skollagen ska ha möjlighet att få resultatet erkänt genom betyg eller intyg.

Skolverket anger att de ändringar som görs i definitionen kan försvåra genomförandet, men anser samtidigt att definitionen är en önskvärd anpassning till EU:s rekommendationer inom området. *Statskontoret* anger att myndigheten ställer sig bakom förslaget om att utgå ifrån rådets definition men anpassa den till ett för svenska förhållanden mer etablerat språkbruk. Regeringen räknar med att en ändrad definition kan innebära vissa svårigheter inledningsvis, innan den nya definitionen blivit inarbetad. Med den nya definitionen åtgärdas dock den osäkerhet som kan uppstå vid en jämförelse mellan dagens definition och rådets rekommendation. Sammantaget bedöms fördelarna med en definition som är bättre anpassad till EU:s regelverk överväga de eventuella nackdelarna.

Lärarnas Riksförbund anger att det framstår som märkligt att definitionen fortsatt ska regleras i skollagen om det som i delegationens betänkande finns en avsikt att den ska tillämpas inom hela utbildningsväsendet. Andra remissinstanser, bl.a. *Robertsfors kommun*, anser att det är viktigt att definitionen finns kvar i skollagen. Regeringen instämmer i vikten av att validering definieras i 20 kap. skollagen då validering är en angelägen beståndsdel i kommunernas ansvar för komvux. I dag regleras inte heller validering inom någon annan verksamhet enligt skollagen än komvux.

Regeringen föreslår sammantaget att skollagens nuvarande definition av validering inom komvux ska ändras. Det ska anges att med validering avses en strukturerad process som innehåller en fördjupad kartläggning

8 Resultatet av en validering ska kunna erkännas genom betyg eller intyg

Regeringens förslag: Den som har genomgått en validering enligt skollagen ska ha möjlighet att få resultatet erkänt genom betyg. Betyg efter en validering ska sättas genom prövning. Den som vill få resultatet av valideringen dokumenterat på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg.

Delegationens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Delegationen föreslår att resultatet ska erkännas genom ett intyg. Delegationen föreslår även ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om möjlighet för rektorn att i vissa fall ge betyg utan prövning till en elev som inte följt undervisningen.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inte något att invända mot det. Detta gäller bl.a. *Statens skolverk*, *Statens skolinspektion*, *Specialpedagogiska skolmyndigheten*, *Universitets- och högskolerådet (UHR)*, *Kungsbacka*, *Lycksele* och *Stockholms kommuner*, *Region Jönköpings län*, *Region Skåne*, *Region Stockholm*, *Sveriges Kommuner och Regioner*, *Föreningen Teknikföretagen i Sverige*, *Riksförbundet Vuxenutbildning i Samverkan (VIS)*, *Svenskt Näringsliv*, *Trygghetsfonden TSL* och *Visita*.

UHR noterar att den föreslagna förändringen bedöms bidra till ökad rättssäkerhet, likvärdighet och tilltro till den dokumentation som utfärdas efter en validering. *Skolverket* anger att förslaget bidrar till en enhetlighet i vilka begrepp och vilken dokumentation som ska användas inom vuxenutbildningen.

Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslaget att det ska utfärdas ett intyg efter en validering, förutsatt att det inte innebär en ökad arbetsbelastning för studie- och yrkesvägledare och lärare. Förbundet avstyrker dock att rektor ska kunna ge betyg utan prövning då det enligt förbundet kan leda till en växande betygsinflation. *Sveriges Skolledarförbund* anser att det är bättre att elever som genomgått validering och vill ha ett betyg visar sina kunskaper genom att i efterhand genomgå prövning. Enligt förbundet tillförsäkrar detta eleverna den mest rättssäkra bedömningen. *Transportföretagen* anger att den inledande kartläggning som delegationen också föreslår borde ligga till grund för att avgöra om det är validering eller prövning som är mest lämpligt och i vilka kurser. Remissinstansen framför vidare att det enligt förslaget är rektor som ska utfärda intyg efter genomgången validering och att detta resultat ska föras in i elevens individuella studieplan. Det är dock enligt *Transportföretagen* bara möjligt om validering sker mot kursinnehåll och betyg. Om det är fråga om validering mot en yrkesroll anser *Transportföretagen* att en rektor bara kan utfärda intyg om skolan är ackrediterad att genomföra branschvalideringar.

Skälen för regeringens förslag: En elev i komvux kan enligt skollagen få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Den som får sina kunskaper och sin kompetens bedömda vid en validering ska ha möjlighet att få dessa dokumenterade skriftligt (20 kap. 42 och 43 §§). Den som genomgått en kurs i komvux och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg. Huvudmannen ansvarar för att eleverna informeras om möjligheten att få ett intyg. Intyg inom komvux utfärdas av rektorn (20 kap. 44 och 45 §§).

Av förordningen om vuxenutbildning framgår att den skriftliga dokumentationen efter en validering kan vara antingen ett betyg eller ett intyg. Enligt förordningen sker betygssättning efter en validering inom komvux genom prövning. Betygsdokument utfärdas av rektorn. Vidare anges att den som har genomgått en validering ska kunna få ett intyg (4 kap. 22, 24 och 25 §§). Någon annan form av skriftlig dokumentation efter en validering än betyg och intyg finns inte reglerad.

När det gäller prövning inom komvux anges det i skollagen att den som är bosatt i landet och vill ha betyg från komvux ska ha möjlighet att genomgå prövning i alla kurser som det sätts betyg på och i komvuxarbete. Detta gäller även den som tidigare har fått betyg på kursen, komvuxarbetet, ett gymnasiearbete eller ett gymnasiesärskolearbete. Den som är elev i gymnasieskolan eller i gymnasiesärskolan får dock inte genomgå prövning i en kurs, ett gymnasiearbete eller ett gymnasiesärskolearbete om eleven har fått minst godkänt betyg på kursen, gymnasiearbetet eller gymnasiesärskolearbetet. Prövning får göras bara hos en huvudman som anordnar den aktuella kursen eller, när det gäller komvuxarbete, utbildning inom det kunskapsområde som komvuxarbetet avser. Med prövning i en kurs avses en bedömning av kunskaper i förhållande till uppställda kunskapskrav i kursplaner eller ämnesplaner. Prövningen ska göras av en eller flera lärare. Om prövningen genomförs av två eller flera lärare och dessa inte kan enas om ett betyg ska betyget sättas av rektorn (20 kap. 40 och 41 §§).

Dagens reglering kan tolkas som att den skriftliga dokumentationen efter en validering kan vara en annan typ av dokumentation än betyg och intyg. Detta kan enligt delegationen medföra att studie- och yrkesvägledare utfärdar skriftlig dokumentation som uppfattas som ett formellt beslut utan att det finns någon som är formellt ansvarig. Flera remissinstanser framhåller också värdet av en formaliserad dokumentation efter validering och att det finns oklarheter när det gäller detta i dag, bl.a. *Skolverket*, *Skolinspektionen*, *UHR*, *Malmö kommun*, *Region Jönköpings län*, *Region Skåne*, *Region Stockholm*, *Sveriges Skolledarförbund* och *VIS* framhåller detta. *Svenskt Näringsliv* anger att det behöver finnas en ram för hur intyg utfärdas och vilka som får utfärda dem, för att säkerställa likvärdighet, legitimitet och rättssäkerhet. *Svenskt Näringsliv* har nåtts av signaler om att utfärdade intyg inte alltid innebär att personen har de kompetenser som intyget avser och att personen därmed inte är anställningsbar, trots intyget. Att kompetenserna som intygas motsvarar branschernas kompetenskrav är enligt remissinstansen avgörande för valideringssystemets legitimitet. *Komvux- och valideringssakkunniga i Skåne* ser positivt på ett förtydligande om vem som får utfärda intyget då bestämmelserna enligt dem i dag kan tolkas som att andra yrkeskategorier än rektor kan utfärda intyg. *Lärarnas Riksförbund* tillstyrker förslaget att det ska utfärdas ett intyg efter en validering, förutsatt att det inte innebär en ökad arbetsbelastning

Prop. 2021/22:123 för studie- och yrkesvägledare och lärare. Förbundet instämmer dock i att det är viktigt att komma bort från den otydlighet som enligt förbundet medför att studie- och yrkesvägledare utfärdar dokumentation som kan uppfattas som formella beslut om validering.

Däremot anser *Transportföretagen* att om valideringen sker mot en yrkesroll kan rektorn enbart utfärda intyg om skolan är ackrediterad att genomföra branschvalideringar, dvs. valideringar mot arbetslivets kvalifikationer.

Det är branscherna som äger sina valideringsmodeller och ansvarar för att utveckla, kvalitetssäkra och finansiera dessa, även om staten bidrar med finansiering. Ett intyg som utfärdas efter en validering ska innehålla en dokumentation av elevens kunskande. För att ett sådant intyg ska uppfattas som tillförlitligt bör det endast innehålla dokumentation av det kunskande som har bedömts vid valideringen. Om en utbildningsanordnare saknar ackreditering att genomföra en branschvalidering bör självklart inte rektorn utfärda ett intyg om en sådan validering. Vad ett intyg efter en validering ska innehålla bör dock inte regleras i lag.

Regeringen delar emellertid uppfattningen att det behöver vara tydligt vilken typ av dokument som får utfärdas efter en validering och vem som ska utfärda dessa. Regeringen föreslår därför att det ska anges i skollagen att den som har genomgått en validering enligt lagen ska ha möjlighet att få resultatet erkänt genom betyg. Det ska också anges att betyg efter en validering ska sättas genom prövning. Det blir därmed tydligt vad som gäller för att en individ som har genomgått en validering inom komvux ska kunna få sina kunskaper dokumenterade i form av ett betyg och vem som sätter och utfärdar ett sådant betyg. Regeringen föreslår också att det ska anges i skollagen att den som har genomgått en validering och som vill få resultatet av valideringen dokumenterat på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg. Eftersom det redan framgår av lagen att det är rektorn som utfärdar intyg inom komvux blir det därmed tydligt att det är rektorn som utfärdar intyg efter en validering. Det ska alltså tydliggöras i skollagen att de enda typerna av dokumentation som kan utfärdas efter en validering inom komvux är betyg eller intyg. Att formerna för dokumentationen efter att en individ har genomgått en validering tydliggörs bidrar till att dokumentationen formaliseras. Det gäller även intygets innehåll. Förslaget syftar därmed till att stärka såväl valideringens legitimitet som elevernas rätts-säkerhet. Det bör framhållas att validering, förutom ett erkännande i form av betyg eller intyg, kan medföra andra positiva effekter för individen. Validering kan synliggöra en elevs kunskaper för både lärare och eleven och på så sätt underlätta en mer individualiserad studieplanering, t.ex. genom att en elev inte behöver delta i delar av kurser där eleven redan har tillräckliga kunskaper. I arbetslivet kan ett sådant synliggörande leda till nya och mer kvalificerade arbetsuppgifter. Det kan därför vara av betydelse att återkoppling till eleven efter en validering från t.ex. lärare eller studie- och yrkesvägledare även kan ske muntligen och inte endast i form av betyg eller intyg, om eleven föredrar det. En muntlig återkoppling efter en validering kan t.ex. vara en bedömning av elevens styrkor och svagheter i förhållande till utbildningens mål, vilket kan vara värdefullt för den elev som ska fortsätta med sina studier.

Lärarnas Riksförbund anser att delegationens förslag ställer ökade krav på delningen av individuella studieplaner mellan studie- och yrkesvägle-

dare, lärare och elever. Regeringen instämmer i att den individuella studieplanen behöver delas mellan de olika aktörer som är inblandade i planeringen och genomförandet av elevens validering och eventuella övriga utbildning. Hemkommunen ansvarar för att det för varje elev i komvux upprättas en individuell studieplan och planen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål och planerad omfattning av studierna (20 kap. 8 § skollagen). Det är viktigt att planen även i praktiken är en utgångspunkt för individens utbildning. Det kräver att, förutom eleven, såväl rektorn som lärarna och studie- och yrkesvägledaren involveras i planen. För att den individuella studieplanen ska fungera måste det vidare finnas väl fungerande rutiner för upprättande och revidering av planen. Detta är viktigt inte minst för att validering ska kunna bli en integrerad del av elevens utbildningsplanering. Skolverket har en viktig roll när det gäller att stödja huvudmännens arbete med de individuella studieplanerna. Det är dock huvudmännens och rektorernas ansvar att det upprättas individuella studieplaner som vid behov revideras och att det finns väl fungerande och effektiva rutiner för detta.

Regeringen föreslår, till skillnad från delegationen, inte att det i skollagen ska införas ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om möjlighet för rektorn att i vissa fall ge betyg utan prövning till en elev som inte följt undervisningen. Med hänsyn till förslaget i avsnitt 5 om hemkommunens skyldighet att erbjuda en inledande kartläggning och i avsnitt 6 om huvudmannens skyldighet att erbjuda validering bedömer regeringen att det inte finns något behov av ett sådant bemyndigande när det gäller komvux. Den som vill ha betyg från komvux och som bedöms ha sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge utan att ha följt undervisningen, bör genomgå en inledande kartläggning. Beroende på vad som framkommer vid en sådan kartläggning kan personen sedan erbjudas att genomgå antingen en prövning eller en validering. Om personen väljer att genomgå en validering och vill ha resultatet av valideringen erkänt genom ett betyg, ska betyg sättas genom prövning.

9 Det behövs ett bemyndigande att meddela föreskrifter om validering även utanför kommunal vuxenutbildning

Regeringens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om validering av en persons kunnande. Ett sådant bemyndigande ska tas in i lagen med bemyndigande att meddela föreskrifter om avgift för ansökan om att få beslut som avser kvalifikationer för livslångt lärande. En hänvisning till bemyndigandet ska införas i anslutning till bestämmelserna om validering i skollagen.

Lagens namn ska ändras.

Delegationens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Delegationen föreslår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska meddela föreskrifter om validering, men föreslår ett bemyndigande att meddela föreskrifter endast i fråga om den validering kommunerna ska vara skyldiga att tillhandahålla inom komvux.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har särskilt kommenterat frågan om bemyndigande.

Skälen för regeringens förslag: Delegationen föreslår föreskrifter på förordningsnivå som avser validering även utanför komvux. Regeringen bedömer att sådana bestämmelser är en förutsättning för ett övergripande och enhetligt system för validering som omfattar såväl utbildningsområdet som arbetsmarknadsområdet. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför kunna meddela föreskrifter om validering av en persons kunskaper. Avsikten är att såväl myndigheter och kommuner och regioner som enskilda, t.ex. en branschorganisation, som vill använda sig av validering i sin verksamhet ska göra det i enlighet med dessa föreskrifter. Om alla olika aktörer som erbjuder en enskild individ validering gör det på samma villkor, i form av en författningsreglerad process, kan ett viktigt steg tas på vägen mot ett enhetligt system för validering. Som framgår av avsnitt 4 behöver förståelsen och likvärdigheten inom valideringsområdet bli bättre.

Föreskrifterna om validering på förordningsnivå kan alltså delvis avse förhållandet mellan enskilda och det allmänna. Det kan bli fråga om bestämmelser om hur en valideringsprocess ska gå till, om när betyg eller intyg ska utfärdas efter en validering, om vem som får validera och om ansvar för kvalitetssäkring. Sådana bestämmelse innefattar skyldigheter för enskilda och, i den mån det är fråga om kommunala valideringsaktörer, kommunala åligganden. Några liknande krav ställs inte i dag när det gäller validering, i alla fall inte utanför komvux. Det behövs därför ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifterna. Regeringen bör även ges möjlighet att delegera normgivningen vidare till en myndighet.

Det är inte lämpligt att ett bemyndigande som avser även verksamheter som inte regleras i skollagen införs i den lagen. Regeringen föreslår i stället att bemyndigandet tas in i lagen med bemyndigande att meddela föreskrifter om avgift för ansökan om att få beslut som avser kvalifikationer för livslångt lärande. I den lagen finns för närvarande endast ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldighet att betala avgift för en ansökan om att få ett beslut om vilken nivå en kvalifikation motsvarar i den nationella referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande. Den nationella referensramen medverkar till enhetlighet inom EU i frågor om bl.a. validering av resultat av lärande som uppnåtts i olika sammanhang och är på så sätt kopplad till de frågor om validering som ska regleras med stöd av bemyndigandet. När det föreslagna bemyndigandet förs in i lagen bör lagens namn ändras, till lagen med bemyndiganden att meddela föreskrifter om validering och om avgift för ansökan som avser kvalifikationer för livslångt lärande. Regeringen föreslår dock att en hänvisning till bemyndigandet om validering i lagen ska införas i anslutning till bestämmelserna om validering i skollagen. Det finns därmed inte längre något behov av den upplysningsbestämmelse om att regeringen eller den myndighet som

10 Ikraftträdande

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2023.

Delegationens förslag: Överensstämmer inte med regeringens förslag. Delegationen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2021.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker delegationens förslag eller har inte något att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Lagändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt. Myndigheter och kommuner behöver tid för förberedelse och genomförande. Ändringarna medför delvis nya arbetssätt för kommunerna och Statens skolverk kommer att behöva stödja dem i deras arbete med inledande kartläggning och validering. Lagändringarna föreslås därför träda i kraft den 1 januari 2023. Det finns inte behov av några övergångsbestämmelser.

11 Konsekvenser

Ekonomiska konsekvenser för staten

Ett genomförande av förslaget om en skyldighet för huvudmannen att se till att elever i komvux erbjuds att få sitt kunnande validerat kan förkorta elevernas studietid. Förkortad studietid innebär minskade kostnader för studiestöd i form av studiemedel. För deltagare i validering förväntas, enligt delegationen, den effektiva studietiden förkortas med 30 procent. Med utgångspunkt i delegationens antaganden kan antalet individer som deltar i validering beräknas uppgå till drygt 7 000 per år. Detta innebär en besparing för staten på 53 miljoner kronor per år i minskade studiestöds-kostnader för de individer som deltar i validering. Det kan dock dröja innan besparingarna i studiemedelssystemet får fullt genomslag. Det första halvåret beräknas besparingarna endast uppgå till 17 miljoner kronor.

Det kan finnas behov av att Statens skolverk meddelar ytterligare föreskrifter om validering. Skolverket kan också behöva meddela föreskrifter om den inledande kartläggning som kommunerna föreslås bli skyldiga att erbjuda. Detta arbete innebär insatser av engångskaraktär och bedöms rymmas inom Skolverkets förvaltningsanslag. Skolverket har fått i uppdrag att följa upp förslagets tillämpning i kommunerna. Även detta arbete bedöms rymmas inom Skolverkets förvaltningsanslag. Regeringen bedö-

Prop. 2021/22:123 mer således att förslagen i denna proposition inte medför kostnader för staten som kräver extra finansiering.

Ekonomiska konsekvenser för kommunerna

Enligt den kommunala finansieringsprincipen ska beslut som innebär nya obligatoriska uppgifter för kommunerna som regel åtföljas av en statlig finansiering via det generella statsbidraget. Principen gäller när riksdagen, regeringen eller en myndighet fattar bindande beslut om ändrade regler för en verksamhet.

Flera remissinstanser, bl.a. *Stockholms kommun*, påpekar att förslaget om en inledande kartläggning innebär en ökad kostnad för kommunerna, bl.a. behövs det enligt kommunen en förstärkning av studie- och yrkesvägledningen. *Göteborgs kommun* ser också en risk för ökade kostnader för kompetensutvecklande insatser. Även *Statens skolinspektion* framhåller att en inledande kartläggning inte sällan kan vara en komplex och resurskrävande process i förhållande till de syften som kartläggningen bör uppfylla, särskilt om individen har svaga kunskaper i svenska språket och nyligen har flytt från ett krigsdrabbat land. Behovet av kompetensutveckling framhålls av flera remissinstanser, bl.a. *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)*. *Robertsfors kommun* poängterar att det behöver vara mycket tydligt vilka extra medel som tillförs kommunerna för att säkerställa att medlen går till vuxenutbildningen.

Hemkommunen har redan enligt skollagen ett ansvar för att det upprättas en individuell studieplan för varje elev och en inledande kartläggning kan redan i dag ingå i framtagandet av en individuell studieplan. Införandet av en skyldighet för kommunerna att erbjuda en inledande kartläggning innebär dock en höjning av ambitionsnivån. Kommunerna bör därför ersättas i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen. Med utgångspunkt i delegationens antaganden beräknar regeringen att drygt 29 000 individer kommer att få en inledande kartläggning i komvux. Om varje individ erbjuds två samtal för kartläggning till en kostnad av 1 500 kronor per individ ger det en kostnad för kommunerna på 44 miljoner kronor per år för inledande kartläggning.

När det gäller förslaget om en skyldighet för kommunerna att erbjuda validering anser flera remissinstanser, bl.a. *Göteborgs, Malmö, Mjölby, Norrköpings, Nyköpings, Uppsala* och *Örebro kommuner* samt *Västra Götalandsregionen*, att kostnaderna för skyldigheten kan bli högre än vad delegationen har beräknat. Göteborgs kommun framför t.ex. att delegationens beräkningar av kostnaderna baseras på fullt utbyggda system i grannländerna som tagit många år att utveckla. De initiala kostnaderna riskerar därmed enligt kommunen att bli högre och de samhällsekonomiska vinsterna lägre än vad beräkningarna visar.

Regeringen instämmer i att kostnaderna för delegationens förslag kan bli högre än vad delegationen har beräknat. Ett syfte med validering är att förkorta individens studietid. Som ovan nämns förväntas den effektiva studietiden förkortas med i genomsnitt 30 procent för deltagare i validering. En förkortad studietid leder i sin tur till minskade utbildningskostnader för kommunerna. Regeringen beräknar dock, till skillnad från delegationen, att kostnaderna för validering blir högre än de besparingar som kan göras. Den genomsnittliga kostnaden för en årsstudieplats i komvux på gymna-

sial nivå uppgick 2019 till 53 000 kronor. Om studietiden förkortas med 30 procent innebär det en besparing på 15 900 kronor per deltagare och år, exklusive kostnaden för validering. Den kostnaden beräknas i sin tur till i genomsnitt 18 000 kronor per validering. Med utgångspunkt i delegationens antaganden kan antalet valideringar inom komvux uppskattas till drygt 7 000 per år. Summan av kostnaderna för förslagen om inledande kartläggning och validering minus besparingar för förkortad utbildningstid innebär en sammanlagd nettokostnad på ca 60 miljoner kronor per år. Regeringen har i budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1) föreslagit att medel avsätts för att ersätta kommunerna för denna kostnad. Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag (bet. 2021/22:UbU1, rskr. 2021/22:108).

Validering Väst framför att validering i kombination med individanpassad kompletterande utbildning är klart mycket dyrare än att låta individen delta i ordinarie utbildning. Det bör dock i detta sammanhang framhållas att det redan finns ett krav på individanpassning av komvux. Enligt skollagen ska utgångspunkten för utbildningen av en enskild elev inom komvux vara elevens behov och förutsättningar (20 kap. 2 §). Förslagen om inledande kartläggning och validering innebär inte några nya krav på kommunerna i det avseendet.

Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Den kommunala självstyrelsen regleras bl.a. i 14 kap. regeringsformen (RF). Enligt 14 kap. 3 § RF bör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett inskränkningen. Innebörden av bestämmelsen är att en eventuell inskränkning i den kommunala självstyrelsen ska prövas mot en proportionalitetsprincip. Den slutliga bedömningen av hur denna prövning faller ut görs av riksdagen i samband med att riksdagen tar ställning i lagstiftningsärendet, se propositionen En reformerad grundlag (prop. 2009/10:80 s. 296).

Införandet av en skyldighet för kommunen att se till att den som vill få sina kunskaper och sin kompetens kartlagda inför utbildning eller prövning inom komvux erbjuds en inledande kartläggning kan betraktas som en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Som ovan framgår och som några remissinstanser framför kan dock skyldigheten att göra en inledande kartläggning redan sägas ingå i kommunens ansvar för att det upprättas en individuell studieplan för varje elev. Den föreslagna skyldigheten kan därför betraktas som endast ett förtydligande av vad som redan i dag gäller. I den mån den ambitionshöjning som förslaget kan anses innebära ändå kan ses som en inskränkning i den kommunala självstyrelsen är inskränkningen befogad och proportionerlig. Detsamma gäller det föreslagna bemyndigandet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om den inledande kartläggningen.

Förslaget om en skyldighet för kommunen att se till att elever i komvux erbjuds att få sina kunskaper och sin kompetens validerade i samtliga kurser som hemkommunen bekostar innebär en inskränkning jämfört med i dag. Förslaget är dock motiverat av de samhällsekonomiska vinster som uppstår, även för kommunen, om fler valideringar genomförs. En valide-

Prop. 2021/22:123 ring kan också innebära en vinst för individen, om han eller hon tack vare valideringen kan ta sig igenom en utbildning snabbare, slippa ta studielån och snabbare komma ut på arbetsmarknaden eller bara kan få sitt kunnande bekräftat.

Förslaget om att resultatet av en validering ska erkännas genom betyg eller intyg innebär endast förtydliganden jämfört med i dag och kan därför inte sägas utgöra en inskränkning i den kommunala självstyrelsen.

Konsekvenser för regionerna

Förslagen om validering bedöms få konsekvenser för regionerna. En region får enligt skollagen tillhandahålla utbildning på gymnasial nivå inom områdena naturbruk och omvårdnad. Efter överenskommelse med en kommun får regionen tillhandahålla utbildning på gymnasial nivå även inom andra områden. En region får vidare tillhandahålla särskild utbildning på gymnasial nivå efter överenskommelse med en kommun (20 kap. 18 §). Eftersom regionerna får vara huvudmän för viss utbildning inom komvux, påverkas de av förslaget om att en huvudman inom komvux ska vara skyldig att erbjuda validering. Då regionerna endast tillhandahåller komvux i begränsad utsträckning bedöms dock deras kostnader med anledning av förslaget bli försumbara.

När det gäller den kommunala självstyrelsen bedöms förslagen få samma konsekvenser för regionerna som för kommunerna.

Regionerna ska bidra till en effektiv struktur för validering och de spelar därmed en viktig roll när det gäller att främja validering, även i kommunerna. Genom ett regeringsbeslut för budgetåret 2018 erbjöds regionerna och Gotlands kommun att genomföra insatser inom kompetensförsörjningsområdet, bl.a. genom att bidra till att etablera effektiva strukturer för validering på regional nivå (N2017/07699). I statsbudgeten för 2022 har medel tillförts för att möjliggöra för regionerna att utveckla och etablera effektiva strukturer för validering.

Konsekvenser för företag och konkurrensförhållanden

Då det endast är kommuner och regioner som får vara huvudmän för komvux bedöms förslagen inte påverka företag och konkurrensförhållanden.

Samhällsekonomiska konsekvenser

En väl fungerande validering är viktig för kompetensförsörjningen och omställning i arbetslivet och kan bidra till en snabbare arbetsmarknads-etablering för individerna och en större rörlighet på arbetsmarknaden.

Konsekvenser för jämställdheten och de integrationspolitiska målen

Förslagen bedöms sammantaget innebära förbättringar för elever inom komvux som har med sig tidigare förvärvat kunnande och kan leda till ökad genomströmning och måluppfyllelse. Eftersom majoriteten av eleverna i komvux är kvinnor är det totalt sett främst kvinnor som gynnas av förslagen. Införandet av en skyldighet för kommunen att erbjuda validering kan dock påverka könsfördelningen bland eleverna i komvux eftersom utbildningsformen är starkt könsuppdelad. En majoritet av de som studerar inom områdena vård och omsorg samt barn och fritid är kvinnor,

medan män oftare studerar inom yrkesområden såsom industriteknik samt el och energi. Validering erbjuds i nuläget till största delen i form av kurser inom vård och omsorg. Det är också inom vård och omsorg som de flesta yrkesutbildningarna i komvux finns. Den föreslagna skyldigheten att erbjuda validering bör leda till att det blir vanligare med validering inom yrkesområden där männen är i majoritet.

Komvux spelar en viktig roll för utlandsföddas etablering och andelen utlandsfödda i utbildningen är hög. Invandrade personer har svårare som grupp att få arbete och att etablera sig i det svenska samhället. Validering är därför en viktig insats för gruppen utlandsfödda vuxna. Vuxna invandrade personer kan ha olika yrkesbakgrund när de kommer till Sverige och deras olika yrkeserfarenheter bör kunna tas till vara och valideras. De ändringar som föreslås i denna proposition kan därför förväntas få särskilt positiva effekter för utlandsfödda och därmed en positiv påverkan på de integrationspolitiska målen.

Konsekvenser för det segregationspolitiska målet

Målet för segregationspolitiken är minskad segregation, jämlika och jämställda uppväxt- och levnadsvillkor samt goda livschanser för alla. I regeringens långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation anges fem prioriterade områden: boende, utbildning, arbetsmarknad, demokrati och civilsamhälle samt brottslighet. Regeringen bedömer att förslagen kommer att bidra till att det segregationspolitiska målet uppnås bl.a. genom att individens etablering på arbetsmarknaden underlättas. Därmed stärks individens möjlighet till en egen försörjning.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Sverige har tillträtt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. I artikel 24 anges att konventionsstaterna, för att förverkliga rätten till utbildning för personer med funktionsnedsättning utan diskriminering och på lika villkor, ska säkerställa ett sammanhållet utbildningssystem på alla nivåer och livslångt lärande. Människor med funktionsnedsättning får inte utestängas från det allmänna utbildningssystemet på grund av funktionsnedsättning och personer med funktionsnedsättning ska få tillgång till en inkluderande och kostnadsfri grundutbildning av kvalitet, på lika villkor som andra. Enligt skollagen ska alla elever ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser (3 kap. 2 §). Förslagen i denna proposition gäller lika för personer med funktionsnedsättning som för de utan. Ett genomförande av förslagen bör underlätta för elever med funktionsnedsättning att få sitt tidigare förvärvade kunnande tillvarataget.

Konsekvenser i förhållande till EU-rätten

Ett genomförande av förslagen bedöms inte få några konsekvenser i förhållande till EU:s regelverk.

12 Författningskommentar

12.1 Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)

20 kap. Kommunal vuxenutbildning

Inledande kartläggning

7 a § Hemkommunen är skyldig att se till att den som vill få sitt kunnande kartlagt inför utbildning eller prövning inom kommunal vuxenutbildning erbjuds en inledande kartläggning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om den inledande kartläggningen.

Paragrafen är ny och innehåller bestämmelser om inledande kartläggning av kunnande.

I *första stycket* anges att hemkommunen är skyldig att se till att den som vill få sitt kunnande kartlagt inför utbildning eller prövning inom kommunal vuxenutbildning erbjuds en inledande kartläggning. Med kunnande avses resultat av lärande i form av kunskaper, färdigheter, ansvar och självständighet. Resultat av lärande kan sägas vara det en individ vet, förstår och kan göra när en lärandeprocess är avslutad. Det innebär att det är det faktiska resultatet av lärandet som räknas oavsett var, hur eller hur lång tid det har tagit att uppnå det.

Bestämmelsen är ett förtydligande av hemkommunens ansvar när det gäller att tillhandahålla vägledning för individer inför deras val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet, att se till att den som avser att påbörja kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå eller kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare erbjuds studie- och yrkesvägledning samt att upprätta en individuell studieplan för varje elev med uppgifter om den enskildes utbildningsmål och planerad omfattning av studierna (2 kap. 29 § och 8, 10 a och 30 §§ i förevarande kapitel). Skyldigheten att erbjuda den inledande kartläggningen avser alla personer som står inför valet att ta del av kommunal vuxenutbildning, oavsett om de sökt en utbildning eller inte. Den inledande kartläggningen är av översiktlig karaktär och gör det möjligt att utan begränsningar överblicka tidigare förvärvat kunnande inför vägvalet att börja studera eller att genomgå prövning eller validering. Den kan även bidra till en mer realistisk studieplanering som utgår från individens mål för utbildningen. Kommunen kan också behöva kartlägga en sökandes tidigare förvärvade kunnande för att kunna avgöra om den sökande är behörig att delta i utbildningen. Det kan i så fall göras inom ramen för den inledande kartläggningen.

Bestämmelsen innebär att kommunen är skyldig att erbjuda även den som vill få sitt kunnande kartlagt inför en validering en inledande kartläggning, eftersom validering kan genomföras inom ramen för en utbildning. Bestämmelser om prövning och validering finns i 40–43 §§.

Andra stycket innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om den inledande kartläggningen.

Övervägandena finns i avsnitt 5.

42 § Huvudmannen är skyldig att se till att en elev erbjuds validering, om eleven behöver det och valideringen görs inom ramen för en eller flera kurser eller nivåer som bekostas av elevens hemkommun. Med validering avses en strukturerad process som innehåller en fördjupad kartläggning och en bedömning som syftar till ett erkännande av en persons kunnande oberoende av hur det förvärvats.

Rektorn ska verka för att valideringen görs i enlighet med lag och andra författningar.

I lagen (2015:478) med bemyndiganden att meddela föreskrifter om validering och om avgift för ansökan som avser kvalifikationer för livslångt lärande finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om validering av en persons kunnande.

Paragrafen innehåller bestämmelser om validering.

I första stycket görs ändringar som innebär att huvudmannen får en uttrycklig skyldighet att se till att eleverna i den kommunala vuxenutbildningen erbjuds validering, om de behöver det. Skyldigheten avser endast de som är elever, dvs. de personer som är antagna till en eller flera kurser eller nivåer i ett ämne inom den kommunala vuxenutbildningen. Skyldigheten att erbjuda validering omfattar alla de kurser eller nivåer som hemkommunen bekostar. Den omfattar alltså samtliga kurser och nivåer som ingår i hemkommunens aktuella utbud, oavsett om hemkommunen själv anordnar kurserna eller nivåerna, upphandlar dem av andra utbildningsanordnare, erbjuder dem i samverkan med andra huvudmän eller i annat fall ska eller har åtagit sig att svara för kostnaderna för dem. Validering kan t.ex. göras inom ramen för en kurs som är inrättad särskilt i syfte att ge tillfälle till validering. En elev kan också vid ett och samma tillfälle få validering inom ramen för flera olika kurser eller nivåer. Huvudmannens skyldighet omfattar dock bara de elever som behöver validering. Om valideringen inte kan leda till att elevens utbildning blir mer effektiv kan eleven inte sägas behöva valideringen.

Beskrivningen av vad som avses med validering ändras något. Det anges att valideringen är en strukturerad process och att den innehåller en fördjupad kartläggning. Att kartläggningen betecknas som fördjupad syftar på att den ska vara mer utforskande än den inledande kartläggning som behandlas i 7 a §. Den fördjupade kartläggningen är det första av den strukturerade valideringsprocessens två steg. Under den fördjupade kartläggningen utforskas och dokumenteras elevens tidigare lärande för att synliggöra elevens kunnande inom ett visst område på ett sådant sätt att det går att bedöma i valideringsprocessens nästa steg, bedömningen. Det kan i den fördjupade kartläggningen bli fråga om att gå igenom olika dokument som t.ex. arbetsintyg, betyg och intyg från genomgångna utbildningar samt att genomföra en intervju eller ett samtal med eleven. Den fördjupade kartläggningen inom ramen för en valideringsprocess behöver inte innehålla båda dessa steg. Det kan ibland vara tillräckligt att gå igenom dokumentation.

Efter den fördjupade kartläggningen ska en formell bedömning göras av elevens kunnande. Med kunnande avses resultat av lärande i form av kunskaper, färdigheter, ansvar och självständighet. Resultat av lärande kan sägas vara det en individ vet, förstår och kan göra när en lärandeprocess är avslutad. Det innebär att det är det faktiska resultatet av lärandet som räknas oavsett var, hur eller hur lång tid det har tagit att uppnå det. De använda termerna anknyter till rådets rekommendation av den 22 maj 2017 om den europeiska referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande och om upphävande av Europaparlamentets och rådets rekommendation av den

Prop. 2021/22:123 23 april 2008 om en europeisk referensram för kvalifikationer för livslångt lärande (2017/C 189/03), se propositionen Vissa frågor med anledning av införandet av en nationell referensram för kvalifikationer för livslångt lärande (prop. 2014/15:107 s. 6 och 15).

Det anges inte uttryckligen att det ska vara fråga om kunnande som en person besitter. Att ordet besitter inte längre används i paragrafen innebär inte någon ändring i sak. Det har inte någon betydelse hur eleven har förvärvat sitt kunnande. Kunnande kan ha förvärvats såväl genom formell utbildning som genom informellt och icke-formellt lärande.

Vid valideringen behöver elevens kunnande ofta provas både teoretiskt och praktiskt och bedömningen av kunnandet ska syfta till att eleven ska få ett erkännande av sitt bedömda kunnande. Av 43 och 44 §§ framgår att erkännandet kan lämnas i form av ett betyg eller intyg.

I det nya *tredje stycket* anges att det i lagen med bemyndiganden att meddela föreskrifter om validering och om avgift för ansökan som avser kvalifikationer för livslångt lärande finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om validering av en persons kunnande. Bemyndigandet omfattar även validering enligt förevarande lag.

I övrigt görs en språklig ändring.

Övervägandena finns i avsnitten 6 och 7.

43 § Den som *har genomgått* en validering *enligt 42 §* ska ha möjlighet att få *resultatet erkänt genom betyg*. *Betyg efter en validering ska sättas genom prövning*.

I paragrafen finns bestämmelser om dokumentation av resultatet av en validering.

I *första stycket* görs ändringar som innebär att den som har genomgått en validering inom kommunal vuxenutbildning ska ha möjlighet att få resultatet erkänt genom betyg, om personen vill det. Med erkännande av resultatet avses att individen får resultatet av valideringen bekräftat. Resultatet av valideringen är resultatet av den fördjupade kartläggning och bedömning som valideringen består av. Betygen ska sättas genom prövning. Bestämmelser om prövning finns i 40 §.

I 44 § finns bestämmelser om att den som har genomgått en validering kan få ett intyg i stället för ett betyg.

Det hittillsvarande *andra stycket*, som innehåller en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om validering, tas bort. I stället införs det ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om validering av en persons kunnande i lagen med bemyndiganden att meddela föreskrifter om validering och om avgift för ansökan som avser kvalifikationer för livslångt lärande.

Övervägandena finns i avsnitt 8.

44 § Den som *har genomgått* en kurs i kommunal vuxenutbildning och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg. Detsamma gäller den som har genomgått utbildning på en eller flera nivåer i ett ämne *eller en validering enligt 42 § och vill få resultatet dokumenterat på annat sätt än genom betyg*.

Huvudmannen ansvarar för att eleverna informeras om möjligheten att få ett intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att intyg alltid ska utfärdas efter vissa kurser, vissa ämnen eller viss utbildning.

Paragrafen innehåller bestämmelser om möjlighet att få dokumentation i form av ett intyg i stället för betyg från den kommunala vuxenutbildningen.

I *första stycket* görs ett tillägg som innebär att den som har genomgått en validering inom kommunal vuxenutbildning och vill få resultatet av valideringen dokumenterat på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg. I 43 § finns bestämmelser om att den som har genomgått en validering ska ha möjlighet att få ett betyg. Eleven kan alltså välja att få dokumentation i form av ett intyg eller ett betyg.

Övervägandena finns i avsnitt 8.

12.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:478) med bemyndigande att meddela föreskrifter om avgift för ansökan om att få beslut som avser kvalifikationer för livslångt lärande

1 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om validering av en persons kunnande.

I paragrafen, som är ny, finns ett bemyndigande att meddela föreskrifter om validering.

Enligt paragrafen får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om validering av en persons kunnande. När det gäller kommunal vuxenutbildning beskrivs validering i skollagen som en strukturerad process som innehåller en fördjupad kartläggning och en bedömning som syftar till ett erkännande av en persons kunnande oberoende av hur det förvärvats (20 kap. 42 §). Kunnande beskrivs i kommentaren till bestämmelsen i skollagen som resultat av lärande i form av kunskaper, färdigheter, ansvar och självständighet. Resultat av lärande kan sägas vara det en individ vet, förstår och kan göra när en lärandeprocess är avslutad. Det innebär att det är det faktiska resultatet av lärandet som räknas oavsett var, hur eller hur lång tid det har tagit att uppnå det. De använda termerna anknyter till rådets rekommendation av den 22 maj 2017 om den europeiska referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande och om upphävande av Europaparlamentets och rådets rekommendation av den 23 april 2008 om en europeisk referensram för kvalifikationer för livslångt lärande (2017/C 189/03), se propositionen Vissa frågor med anledning av införandet av en nationell referensram för kvalifikationer för livslångt lärande (prop. 2014/15:107 s. 6 och 15). Kunnande kan ha förvärvats såväl genom formell utbildning som genom informellt och icke-formellt lärande.

Bemyndigandet i förevarande lag omfattar alltså inte bara validering inom kommunal vuxenutbildning utan alla former av validering, inom såväl utbildningsområdet som arbetsmarknadsområdet och andra områden där det kan bli aktuellt att meddela föreskrifter om validering.

Övervägandena finns i avsnitt 9.

Sammanfattning av betänkandet Validering – för kompetensförsörjning och livslångt lärande (SOU 2019:69)

Delegationens uppdrag

Valideringsdelegationen 2015–2019 har haft regeringens uppdrag att följa, stödja och driva på ett samordnat utvecklingsarbete inom valideringsområdet på nationell och regional nivå (dir. 2015:120). I uppdraget har bland annat ingått att verka för att en samsyn om valideringens innebörd och funktion etableras inom utbildningsväsendet och arbetslivet. Det har även ingått att identifiera behov av utvecklingsinsatser och lämna förslag som kan stärka valideringsarbetet inom utbildning och arbetsliv.

Delegationen fick i augusti 2018 även i uppdrag att föreslå en övergripande definition av validering, som utgår från EU:s rekommendation om validering, och att analysera och ta ställning till hur den nationella referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande (SeQF) kan användas för att stärka samspelet mellan validering och utbildning (dir. 2018:101).

I slutbetänkandet Validering – för kompetensförsörjning och livslångt lärande (SOU 2019:69) lämnar delegationen förslag till åtgärder för ett sammanhållet, nationellt och permanent system för validering så att fler personer ska kunna få sitt kunnande kartlagt, bedömt och erkänt.

Valideringsdelegationens arbete och utgångspunkter

Det övergripande målet för delegationens arbete fastställdes i delbetänkandet En nationell strategi för validering (SOU 2017:18). Där angavs att betydligt fler individer ska få sitt kunnande validerat och att validering ska vara tillgängligt i hela landet, på samtliga nivåer i utbildningssystemet och mot en större bredd av kvalifikationer i arbetslivet. Validering som en väg till en kvalifikation ska ha lika hög legitimitet som formell utbildning.

Delegationens arbete med att ta fram förslag för att uppnå detta har genomförts i bred samverkan med berörda aktörer på nationell och regional nivå. Företrädare för nationella myndigheter, regioner, branscher, arbetsmarknadens parter, utbildningsaktörer med flera har medverkat i arbetet.

Validering är viktigt

Validering handlar om att synliggöra, bedöma och ge erkännande och värde åt kunnande som människor har tillägnat sig i sammanhang utanför formell utbildning. Validering tillför värde och nytta för såväl individer, arbetsgivare, utbildningsanordnare som samhället i stort.

Människor behöver kunna bygga på och bygga om sin kompetens genom hela yrkeslivet. Ett flexibelt och tillgängligt utbud av relevanta utbildningar är därför nödvändigt. Men människor behöver också tillgång

till validering så att utbildningsinsatserna kan bygga vidare på det kunnande som redan förvärvat. För vuxna spelar ekonomin en väsentlig roll för möjligheterna att vidareutbilda sig. Att kunna få sin befintliga kompetens bedömd och erkänd och utbildningen förkortad är därför viktigt för att stimulera individens livslånga lärande.

Validering är också av stor betydelse för kompetensförsörjningen på arbetsmarknaden. Arbetskraft med rätt kompetens är avgörande för innovation, tillväxt och sysselsättning. På en alltmer föränderlig arbetsmarknad är validering en nyckel till en smidig omställning och kompetensutveckling för yrkesverksamma och ett verktyg som underlättar för arbetsökande att synliggöra sin kompetens och snabbare komma i arbete.

Genom att validera individens kunnande kan efterföljande utbildning inriktas mot att komplettera med de delar som saknas för att uppnå kraven för den kvalifikation som efterfrågas. Validering är därmed viktigt även för effektiviteten i resursanvändningen inom utbildningssektorn.

Ett sammanhållet och nationellt system för validering

Sverige står bakom EU:s rekommendation om validering av icke-formellt och informellt lärande. I den anges att medlemsstaterna senast 2018 ska ha infört arrangemang för validering.

Regeringens mål för de senaste årens utveckling av strukturer för validering inom utbildning och arbetsliv är att ett sammanhållet, nationellt och permanent system för validering ska införas. Adekvat reglering, organisering och finansiering är viktiga institutionella förutsättningar för att möjliggöra ett sådant system. Vidare är kunskapsutveckling om validering av stor betydelse för att säkerställa kvaliteten i den validering som utförs och för att nyttan av validering ska bli tydlig.

Dessa institutionella förutsättningar är grundläggande även för att fler människor ska få tillgång till validering. Omfattningen av validering har ökat, från en låg nivå, under senare år. I detta slutbetänkande lämnar delegationen förslag och bedömningar för att förbättra de övergripande förutsättningarna, samt förslag för att validering mot arbetslivets kvalifikationer och inom kommunernas vuxenutbildning ska kunna öka. I delbetänkandet Validering i högskolan – för tillgodoräknande och livslångt lärande (SOU 2018:29) har delegationen tidigare lämnat förslag för att fler individer ska kunna få sitt tidigare lärande bedömt och erkänt för tillgodoräknande inom högskolan.

Valideringsdelegationens förslag och bedömningar

En generell reglering av validering

Validering genomförs av en mängd olika utförare inom respektive utbildningsform och i arbetslivet. Det finns i dag ingen sammanhållet reglering om validering. Begreppet validering definieras också på olika sätt inom olika områden. Synen på vad validering syftar till och vilka moment en validering ska innehålla är därmed olika. Detta skapar osäkerhet om vali-

deringens värde och denna osäkerhet riskerar att leda till att validering inte sker i tillräcklig och önskvärd omfattning.

En ny, gemensam, definition av validering

En gemensam, övergripande definition av begreppet validering är en viktig förutsättning för att etablera ett sammanhållet system för validering. Med en gemensam definition skapas en samsyn och en ökad förståelse för vad validering är. Värdet och nyttan med validering för individer och arbetsgivare ökar därmed.

Valideringsdelegationen föreslår att definitionen av validering i skollagen ska ändras. Validering ska definieras som en strukturerad process för fördjupad kartläggning, bedömning och erkännande av kunskaper som en person besitter oberoende av hur det förvärvats. Förslaget utgår från beskrivningen av valideringsprocessen i EU:s rekommendation men har anpassats till ett, för svenska förhållanden, mer etablerat språkbruk.

En ny förordning med generella bestämmelser om validering

Definitionen av validering ska även fortsättningsvis finnas kvar i skollagen. I skollagen finns även andra bestämmelser som tillsammans ger en struktur för hur validering inom kommunernas vuxenutbildning ska gå till. Det finns dock ett behov av att definiera begreppet validering även för validering som utförs utanför kommunernas vuxenutbildning. Med definitionen behöver också följä en gemensam begreppsapparat, som på ett övergripande plan tydliggör vad validering innebär.

Delegationen föreslår därför att en förordning med generella bestämmelser om validering införs. Förordningen ska innehålla skollagens definition av begreppet validering och ytterligare bestämmelser som beskriver hur en validering ska gå till. Den nya förordningen ska avse valideringsinsatser inom samtliga utbildningsformer, i arbetslivet och i övriga verksamheter som omfattas av SeQF, om inte annat föreskrivs i annan författning.

En grundläggande förutsättning för att uppnå likvärdighet i valideringen, oavsett var i landet den genomförs, är att det finns en nationellt fastställd kompetensstandard som valideringen genomförs mot. Den som utför valideringen behöver också ha ett tydligt mandat från relevant huvudman inom utbildningssektorn eller från branschens företrädare för att valideringens resultat ska ha legitimitet. I valideringsförordningen ska därför även anges att en validering ska kunna leda till att ett behörigt organ kan bekräfta att personen har förvärvat kunskaper som motsvarar fastställda och relevanta krav.

Ökad tydlighet om validering inom högskolan och yrkeshögskolan

För att öka tydligheten inom högskolan och yrkeshögskolan om vad validering avser och hur en validering bör genomföras föreslår delegationen att en hänvisning till valideringsförordningen införs i bestämmelser som avser validering av reell kompetens för behörighet respektive tillgodörande i högskoleförordningen och i förordningen om yrkeshögskolan.

Gemensamma riktlinjer eller rekommendationer för validering inom högskolan behövs för att ge lärosätena stöd och förutsättningar att genomföra validering på ett likvärdigt och kvalitetssäkrat sätt. Delegationen föreslår därför att Universitetskanslersämbetet får i uppdrag att i samverkan

med Universitets- och högskolerådet leda ett arbete med att ta fram rekommendationer för lärosätenas arbete med validering. Uppdraget bör genomföras i nära dialog med bland annat Sveriges universitets- och högskoleförbund.

Prop. 2021/22:123
Bilaga 1

Tvärgående nationell funktion och tydligt mandat för regionerna

En nationell strategi för kompetensförsörjning och livslångt lärande

De pågående förändringarna på arbetsmarknaden kräver strategiska och samordnade insatser för lärande, omställning och utveckling. Teknikutvecklingen medför ändrade kompetensbehov och därmed ökade behov av livslångt lärande. Den nationella politiken inom utbildnings-, arbetsmarknads- och näringspolitikens områden behöver samordnas bättre för att möta behoven på kompetensförsörjningsområdet.

Valideringsdelegationen bedömer att det finns ett stort behov av en samlad strategi för kompetensförsörjning och livslångt lärande där validering utgör en viktig beståndsdel. Strategiarbetet bör drivas gemensamt av berörda departement och med en bred medverkan från arbetslivets organisationer, skolhuvudmännen, regioner och andra berörda aktörer. Med en övergripande strategi sätts valideringsfrågan i sitt sammanhang. Detta förbättrar förutsättningarna för att etablera långsiktigt hållbara strukturer för validering.

Ett råd för validering under ledning av ansvarigt statsråd

Med undantag för högskolan finns i dag ett långsiktigt och tydligt ansvar för validering inom det formella utbildningssystemet och i arbetslivet (branschvalidering). Valideringsdelegationen anser att ett tydligt ansvar i respektive del av systemet är en grundläggande förutsättning. Detta behöver dock kompletteras med en tvärgående funktion på nationell nivå. Kopplingen mellan validering som sker inom olika områden är fortfarande svag, vilket sammantaget ger ett splittrat valideringssystem. Med en nationell funktion kan synergier mellan den utveckling som görs i systemets olika delar tas till vara på ett bättre sätt. Arbetet med validering blir därmed mer likvärdigt, oberoende av var valideringen genomförs.

Valideringsdelegationen anser att det är en myndighet eller organisation med ett sektorsövergripande ansvar för att främja och koordinera insatser för kompetensförsörjning och livslångt lärande som borde ha det övergripande ansvaret för att samordna och stödja utvecklingen av validering. I nuläget saknas dock ett sådant sektorsövergripande ansvar.

Valideringsdelegationen föreslår att ansvarigt statsråd tillkallar ett råd med övergripande ansvar för validering. Med ett råd under ledning av ansvarigt statsråd blir det politiska engagemanget tydligare. Delegationen anser att regeringen behöver svara upp mot det engagemang för validering som finns i arbetslivet och inom olika delar av utbildningssystemet. Valideringsrådet bör på sikt ingå i den organisation som föreslås för genomförandet av den nationella strategin för kompetensförsörjning och livslångt lärande.

Kompetensförsörjning en grunduppgift för regionerna

En väl fungerande kompetensförsörjning är central för hållbar regional tillväxt genom att arbetsgivare i privat och offentlig sektor får tillgång till rätt kompetens. Validering kan bidra till att skapa nytta ur ett regionalt kompetensförsörjnings- och sysselsättningsperspektiv genom att synliggöra och bekräfta den kompetens som finns i regionen.

Regionerna bör driva på, samordna, stödja och öka kunskapen bland regionala aktörer när det gäller validering. Regional samverkan om validering kan bidra till likvärdig tillgång till validering mellan kommuner och att systemet för validering hålls ihop.

Valideringsdelegationen föreslår att kompetensförsörjning bör vara en grunduppgift i det regionala utvecklingsansvaret och regleras i lag, vilket ger ett tydligt mandat till regionerna att arbeta med kompetensförsörjning och validering. Delegationen föreslår även att regioner, enskilt eller gemensamt med andra regioner, ska kunna ansöka om medel från Tillväxtverket för att bidra till att utveckla och etablera effektiva strukturer för validering på regional nivå.

En långsiktig finansiering ökar möjligheterna till validering

Långsiktig finansiering är en av grundförutsättningarna för att validering ska komma till stånd och för att strukturer för validering ska kunna utvecklas. I Sverige ingår finansiering av validering i den ordinarie ersättningen för utbildning. Validering av tidigare förvärvat kunnande är dock en resurskrävande verksamhet, särskilt om valideringen syftar till tillgodoräknande inom formell utbildning. Valideringsdelegationen har tidigare gjort bedömningen att en särskild ersättning bör utbetalas till universitet och högskolor för tillgodoräkningen (SOU 2018:29).

Myndigheten för yrkeshögskolan har tagit fram ett förslag om en sökbar kurs inom yrkeshögskolan för validering för tillgodoräknande, som delegationen ställer sig bakom. Inom kommunal vuxenutbildning finns möjlighet att genomföra validering inom en orienteringskurs, vilket innebär att individen kan få studiemedel och att kommunen har möjlighet till statlig medfinansiering genom statsbidraget för regionalt yrkesvux.

Tillfälliga medel för att utveckla validering har satsats inom både utbildning och arbetsmarknad. En mer långsiktig tillgång till utvecklingsmedel finns däremot inom europeiska socialfonden, ESF. Enligt Valideringsdelegationen bör medel för kompetensförsörjning och livslångt lärande utökas i nästa programperiod. För projekt avseende validering bör medfinansieringen lösas med nationellt avsatta medel.

Kunskapen om validering behöver utvecklas

Valideringsutföraren behöver ha rätt kompetens för att kunna genomföra validering med hög kvalitet. Kompetensutveckling är därför centralt för att uppnå kvaliteten i valideringsarbetet. Valideringsdelegationen föreslår att medel tillförs för att säkerställa fortsatt finansiering av den fortbildning inom högskolan om validering som Skolverket hittills har finansierat.

Inom vissa områden saknas statistik över omfattningen av validering. Den behöver förbättras så att man kan följa utvecklingen och genomföra effektutvärderingar. Delegationen bedömer att forskningen om validering behöver utökas för att bidra med perspektiv och ökad förståelse så att valideringsverksamheten kan utvecklas.

Stödet till branscherna behöver stärkas

Branscherna äger sina valideringsmodeller och ansvarar för att utveckla, kvalitetssäkra, finansiera och uppdatera dessa. Staten har dock ett intresse av att validering mot arbetslivets kvalifikationer utvecklas, så att tillgången till kvalitetssäkrad och likvärdig validering kan öka. När det gäller medfinansiering för att utveckla branschmodeller är statens prioritering i första hand att stötta individerna och deras möjligheter att få sitt kunnande synliggjort och erkänt för att få arbete eller komma vidare i utbildning.

Valideringsdelegationen föreslår att ett statsbidrag inrättas för att utveckla validering av yrkeskompetens. Villkoren för statsbidraget bör regleras i förordning och utformas i enlighet med EU:s bestämmelser om statligt stöd. Statsbidrag lämnas enligt förslaget för insatser som syftar till att utveckla modeller för validering av yrkeskompetens. Statsbidrag får, efter särskild utlysning, även lämnas för att anpassa befintliga modeller för validering för olika målgrupper.

Vid fördelning av statsbidrag ska Myndigheten för yrkeshögskolan särskilt prioritera ansökningar som avser utveckling av nya och revidering av befintliga kvalifikationer inom yrken som omfattar en relativt stor andel av de sysselsatta på arbetsmarknaden eller inom yrken eller kompetensområden där det råder brist på arbetskraft. Prioriteras ska även kvalifikationer som uttrycks så att de kan motsvara en nivå i SeQF och utformas så att validering kan genomföras i enlighet med valideringsförordningen.

En förutsättning för att statsbidrag ska lämnas är att branschens arbetsgivar- och arbetstagarparter står bakom ansökan. Parternas ägarskap är avgörande för att kvalifikationerna som utvecklas får legitimitet i arbetslivet.

Ökad tillgång till validering i kommunal vuxenutbildning

Skyldighet att erbjuda inledande kartläggning

Individer behöver vägledning och samtidig kartläggning av tidigare utbildning och yrkeserfarenhet för att kunna göra medvetna val. Individen får då också en bättre förståelse för vad validering skulle kunna innebära i det egna fallet. För vissa personer kan den inledande kartläggningen leda vidare till en validering som gör att utbildningen kan förkortas. En inledande kartläggning kan även underlätta kommunernas organisering av utbildning och prövning genom att felaktiga val undviks och att eleverna gör en realistisk studieplanering.

Valideringsdelegationen föreslår att en skyldighet för hemkommunen att erbjuda en inledande kartläggning inför utbildning eller prövning skrivs in i skollagen. Redan i dag anges att såväl elever som den som avser att börja studera ska ha tillgång till vägledning. Huvudmannen behöver också

redan i dag kartlägga tidigare utbildning och yrkeserfarenhet för att kunna avgöra om en sökande är behörig till utbildning. Delegationens förslag innebär därmed ett förtydligande av skyldigheten att tillgodose elevers och potentiella elevers behov av vägledning inför utbildning.

Skyldighet att erbjuda elever inom komvux validering

Vuxenutbildningen ska utgå från den enskildes behov och förutsättningar. Enligt delegationen bör detta innebära att en elev inte ska behöva gå igenom utbildning i de delar där personen redan besitter motsvarande kunskaper och kompetens. Elever behöver därför erbjudas validering så att utbildningen kan utformas efter individens behov och mål med utbildningen.

Nuvarande reglering i skollagen anger dock endast att validering kan genomföras. Statistiken är bristfällig men indikerar att få elever i dag får sitt tidigare kunnande validerat inom komvux. I våra nordiska grannländer finns sedan länge en individuell rätt till validering. Där är också validering betydligt vanligare än i Sverige.

Valideringsdelegationen föreslår därför att kommunerna, som huvudmän för vuxenutbildningen, får en skyldighet att erbjuda elever validering. Skyldigheten avser samtliga kurser som ingår i huvudmannens kursutbud.

Konsekvensberäkningen av förslaget visar en samhällsekonomisk vinst med drygt 3 miljarder kronor per år till följd av minskat produktionsbortfall. För kommunsektorn beräknas skatteintäkterna öka med drygt 300 miljoner kronor per år på grund av snabbare genomströmning för de elever som valideras.

Kommunernas kostnader för utbildning inklusive validering bedöms dock öka något, framför allt till följd av merkostnader för att åstadkomma flexibla utbildningsupplägg efter valideringen. Samtidigt bedöms statens utgifter för studiebidrag minska med cirka 115 miljoner kronor per år till följd av den snabbare genomströmningen. Delegationen anser att motsvarande belopp bör tillföras kommunsektorn.

Efter en validering ska eleven ha rätt att få ett intyg

De olika typerna av dokumentation som anges i nuvarande reglering bidrar till oklarheten om begreppet validering inom vuxenutbildningen. Valideringsdelegationen föreslår därför att det vid validering inom vuxenutbildningen endast ska finnas möjlighet att utfärda intyg eller betyg. Detta innebär att dokumentationen efter en validering ges en formell status vilket bedöms leda till ökad rättssäkerhet, likvärdighet och tilltro till den dokumentation som utfärdas efter en validering.

Elevens individuella studieplan är viktig. Där bör dokumenteras vilka kurser och delar av kurser som eleven har fått bedömda och erkända respektive vilka kurser och delar av kurser som eleven behöver komplettera med efter valideringen.

Rektor ska kunna ge betyget E efter validering utan prövning

Valideringsdelegationen föreslår att en elev som vid en validering bedöms ha tillräckliga kunskaper i en kurs för att nå upp till minst kunskapskraven för betyget E, ska kunna ges betyget E av rektor utan att genomgå prövning.

Förslaget underlättar bedömningsarbetet i samband med validering. I stället för att lärarna ska beakta samtliga betygskriterier och kunskapskrav vid bedömningen blir kunskapskraven för betyget E den kompetensstandard som validering görs mot. Det blir också tydligt att valideringsprocessen resulterar i en likvärdig dokumentation, ett betyg, som om eleven hade följt undervisningen i kursen. Ett betyg efter validering säkerställer dessutom valideringens legitimitet i förhållande till arbetsgivare och utbildningsinstitutioner, och tydliggör att kunskaperna i båda fallen har bedömts utifrån samma kunskapsmål och kunskapskrav.

Motsvarande möjlighet till betyget E utan prövning ska också gälla elever som har betyg eller intyg från studier vid folkhögskola eller i utlandet.

Betänkandets lagförslag i relevanta delar

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 20 kap. 1, 42–44 §§, och 21 kap. 1, 21–23 §§ ska ha följande lydelse,

dels att i lagen ska införas fem nya paragrafer, 20 kap. 8 a, 39 a och 44 a §§ samt 21 kap. 8 a och 23 a §§, och närmast före 20 kap. 8 a § och 21 kap. 8 a §, nya rubriker av följande lydelse,

dels att rubrikerna närmast före 20 kap. 44 § och 21 kap. 23 § ska sättas närmast före 20 kap. 43 § respektive 21 kap. 22 §,

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 kap.

1 §¹

I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser (2–9 §§),
- bestämmelser om kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå (10–15 §§),
- bestämmelser om kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå (16–23 §§),
- bestämmelser om kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (24–33 §§),
- *bestämmelser* om betyg (34–41 §§),
- bestämmelser om validering (42 och 43 §§), och
- bestämmelser om intyg (44 och 45 §§).

- *bestämmelse* om validering (42 §), och
- bestämmelser om intyg (43 – 45 §§).

Inledande kartläggning

8 a §

Hemkommunen är skyldig att se till att den som vill få sina kunskaper och sin kompetens kartlagd inför utbildning eller prövning inom kommunal vuxenutbildning erbjuds en inledande kartläggning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om inledande kartläggning.

39 a §

Regeringen får meddela föreskrifter om möjlighet för rektor att i vissa fall ge betyg utan prövning till en elev som inte följt undervisningen.

42 §²

En elev i kommunal vuxenutbildning kan få sina kunskaper och sin kompetens validerade.

Huvudmannen ska erbjuda elever i kommunal vuxenutbildning att få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Skyldigheten att erbjuda validering omfattar de kurser som huvudmannen anordnar.

Med validering avses en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering och dokumentation samt ett erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

Med validering avses en strukturerad process som innehåller fördjupad kartläggning, bedömning och ett erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

Rektorn ska verka för att valideringen sker i enlighet med lag och andra författningar.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om validering.

Intyg

43 §³

Den som får sina kunskaper och sin kompetens bedömda vid en validering ska ha möjlighet att få dessa dokumenterade skriftligt. Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även en slutförd validering.

En elev som får sina kunskaper och sin kompetens bedömda vid en validering enligt 42 § har rätt att få resultatet erkänt genom ett intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om validering.

² Senaste lydelse 2015:482.

³ Senaste lydelse 2015:482.

Intyg

44 §⁴

Den som genomgått en kurs i kommunal vuxenutbildning och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg.

Huvudmannen ansvarar för att eleverna informeras om möjligheten att få ett intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att intyg alltid ska utfärdas efter vissa kurser eller viss utbildning.

Den som *har* genomgått en kurs i kommunal vuxenutbildning och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg.

44 a §

Huvudmannen ansvarar för att eleverna informeras om möjligheten att få ett intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att intyg alltid ska utfärdas efter vissa kurser eller viss utbildning.

21 kap.

1 §⁵

I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser (2–9 §§),
 - bestämmelser om särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå (10–12 §§),
 - bestämmelser om särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå (13–16 §§),
 - bestämmelser om betyg (17–20 b §§),
 - *bestämmelser* om validering (21 och 22 §§), och
 - bestämmelser om intyg (23 och 24 §§)
- *bestämmelse* om validering (21 §), och
 - bestämmelser om intyg (22–24 §§)

⁴ Senaste lydelse 2015:482.

⁵ Senaste lydelse 2012:109.

8 a §

Hemkommunen är skyldig att se till att den som vill få sina kunskaper och sin kompetens kartlagd inför utbildning inom särskild utbildning för vuxna erbjuds en inledande kartläggning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om inledande kartläggning.

21 §

En elev i särskild utbildning för vuxna kan få sina kunskaper och sin kompetens validerade.

Huvudmannen ska erbjuda elever i särskild utbildning för vuxna att få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Skyldigheten att erbjuda validering omfattar de kurser som huvudmannen anordnar.

Med validering avses en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering och dokumentation samt ett erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

Med validering avses en strukturerad process som innehåller fördjupad kartläggning, bedömning och ett erkännande av kunnande som en person besitter oberoende av hur det förvärvats.

Rektorn ska verka för att valideringen sker i enlighet med lag och andra författningar.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om validering.

Intyg**22 §**

Den som får sina kunskaper och sin kompetens bedömda vid en validering ska ha möjlighet att få dessa dokumenterade skriftligt. Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även en slutförd validering.

En elev som får sina kunskaper och sin kompetens bedömda vid en validering enligt 21 § har rätt att få resultatet erkänt genom ett intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om validering.

Intyg

23 §

Den som genomgått en kurs i särskild utbildning för vuxna och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg. I 18 § andra stycket och 19 § finns bestämmelser om att intyg ska utfärdas i vissa andra fall.

Huvudmannen ansvarar för att eleverna informeras om möjligheten att få ett intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att intyg alltid ska utfärdas efter vissa kurser.

Den som *har* genomgått en kurs i särskild utbildning för vuxna och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg. I 18 § andra stycket, 19 § och 22 § finns bestämmelser om att intyg ska utfärdas i vissa andra fall.

23 a §

Huvudmannen ansvarar för att eleverna informeras om möjligheten att få ett intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att intyg alltid ska utfärdas efter vissa kurser eller viss utbildning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.

Efter remiss har yttranden kommit in från Arbetsförmedlingen, Arbetsgivarverket, Centrala studiestödsnämnden, Chalmers Tekniska Högskola Aktiebolag, Delegationen för unga och nyanlända till arbete (A 2014:06), Delegationen mot segregation, Diskrimineringsombudsmannen, Fagersta kommun, Folkbildningsrådet, Föreningen Teknikföretagen i Sverige, Företagarna, Göteborgs kommun, Göteborgs universitet, Handelsanställdas förbund, Högskolan i Gävle, Högskolan i Halmstad, Högskolan Kristianstad, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Jönköpings kommun, Karlstads universitet, Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA), Kungsbacka kommun, Landsorganisationen i Sverige (LO), Linköpings universitet, Linnéuniversitetet, Ljungby kommun, Luleå kommun, Lunds universitet, Lycksele kommun, Länsstyrelsen i Stockholms län, Lärarnas Riksförbund, Malmö kommun, Malmö universitet, Mjölby kommun, Myndigheten för yrkeshögskolan, Norrköpings kommun, Nyköpings kommun, Omställningsfonden, Region Dalarna, Region Gävleborg, Region Jämtland Härjedalen, Region Jönköpings län, Region Kronoberg, Region Norrbotten, Region Skåne, Region Stockholm, Region Uppsala, Region Västerbotten, Region Örebro län, Riksförbundet Vuxenutbildning i Samverkan (VIS), Robertsfors kommun, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (Svenska ESF-rådet), Skara kommun, Socialstyrelsen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens skolinspektion, Statens skolverk, Statistiska centralbyrån, Statskontoret, Stockholms kommun, Stockholms universitet, Svenska Kommunalarbetsförbundet (Kommunal), Svenskt Näringsliv, Sveriges akademikers centralorganisation (Saco), Sveriges Ingenjörer, Sveriges Kommuner och Regioner, Sveriges Skolledarförbund, Sveriges universitets- och högskoleförbund, Tillväxtverket, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Transportföretagen, Trygghetsfonden TSL, Trygghetsstiftelsen, Umeå universitet, Universitets- och högskolerådet, Universitetskanslersämbetet, Uppsala kommun, Uppsala universitet, Verket för innovationssystem, Visita, Västerviks kommun, Västra Götalandsregionen, Örebro kommun, Örebro universitet och Örnsköldsviks kommun.

Därutöver har yttranden inkommit från DIK, Föreningen Industriarbetsgivarna, Föreningen Installatörsföretagen, Grafiska Företagens Förbund, Industrifacket Metall, Komvux- och valideringssakkunniga i Skåne, Kungl. Tekniska högskolan, Livsmedelsföretagen, Region Östergötland, SRAT, Studieförbundet Vuxenskolan, Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, Svensk Industrivalidering (SIV), Sveriges lantbruksuniversitet, Sveriges universitetslärare och forskare (SULF), Trä- och Möbelföretagen, Unionen, Validering Väst och Valideringsnätverk Väst.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Akavia, Almega Utbildningsföretagen, BIL Sweden, Filipstads kommun, Fremia ideell förening (tidigare Arbetsgivarföreningen KFO), Föreningen Vårdföretagarna, Gnosjö kommun, Järfälla kommun, Karlskoga kommun, Kungälv kommun, Leksands kommun, Lernia AB, Lärarförbundet, Mora kommun, Regelrådet, Riksrevisionen, RISE Research Institutes of Sweden AB, Ronneby kommun, Strömsunds

Prop. 2021/22:123 kommun, Swedish Incubators & Science Parks (SISP), Söderhamns kommun, Bilaga 3 Timrå kommun, Trygghetsrådet TRS och Ängelholms kommun.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2022-01-26

Närvarande: F.d. justitieråden Karin Almgren och Stefan Lindskog samt justitierådet Mahmut Baran

Validering för kompetensförsörjning och livslångt lärande

Enligt en lagrådsremiss den 20 januari 2022 har regeringen (Utbildningsdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i skollagen (2010:800),
2. lag om ändring i lagen (2015:478) med bemyndigande att meddela föreskrifter om avgift för ansökan om att få beslut som avser kvalifikationer för livslångt lärande.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av ämnesrådet Anna Skeppstedt, biträdd av kanslirådet Anders Jutell.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 februari 2022

Närvarande: statsrådet Johansson, ordförande, och statsråden Hallengren, Damberg, Shekarabi, Ygeman, Linde, Ekström, Strandhäll, Eneroth, Ernrans, Hallberg, Säterberg, Thorwaldsson, Gustafsdotter, Axelsson Kihlblom, Elger, Farmanbar, Danielsson, Karkiainen

Föredragande: statsrådet Ekström

Regeringen beslutar proposition Validering för kompetensförsörjning och livslångt lärande